

Journal. y. m. 1

THE UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

TOULUJALIN

Kansanopettajain Osakeyhtiö Walistus 1914

RAUHA MAASSA

BRD
614

PYHÄ YÖ.

Siin' uupuneena armeija
on hämyyn jouluyön,
ja tehtäväkseen rakuuna
sai vartiointimistyön;
mutkahdentoistalyödessä
jo valtaa unelmat:
hän kuulee enkelääniä
ja aukee taivahat.

Niin rauhan viestit riemuiset
hän sydämeensä saa,
vaikk' Kauhun haamutveriset
nyt uhkaa maailmaa.
„Suo sodan laata, Jumala!”
hän kuiskaa hartaimmin.
„Oi jospa joulukuusella
taas lasna leikkisin!”

(Victor Blüthgen mukaan A. N.)

Tainainen lahja.

Sitä on jo lähes kaksi tuhatta vuotta, kun maan synkkää yötä äkkiä valaisi ylhäältä kirkas loiste. Sinä yönä aukeni taivas, ja sieltä tuli maan päälle Jumalan suuri joululahja. Enkelit sen nähdessään virittävät ylistysvirtensä: »Kunnia olkoon Jumalalle korkeudessa, maan päällä rauha ja ihmisille hyvä mielisuus», sekä kiiruhtivat ilmoittamaan köyhille paimenille ilosanomaa: »Teille on tänään Daavidin kaupungissa syntynyt Vapahtaja, joka on Kristus, Herra.»

Ken oli hän, joka taivaan lahjana maan päälle saapui, jonka kunniaksi Herran kirkkaat tulet sytytettiin ja ylistysvirsi veisattiin?

Vähänpä siinä silmä näki. Pienen pojan, joka lepäsi nuoren äidin rinnalla Betlehemin seimessä, kaksi pientä kättä ojennettuina tunteimatonta maailmaa kohti, kaksi kirkasta silmää, jotka etsivät vaalijansa apua ja hoivaa.

Mutta uskova sydän näki tässä lapsessa paljon. Maria-äiti tutkisteli lasta katsellessaan niitä ihmeellisiä näkyjä, joita hänelle tästä pojasta oli näytetty. Paimenet kiittivät hänestä Jumalaa. Itämaan viisaat maahan langeten kumarsivat häntä ja antoivat hänelle lahjaksi kultaa, suitsuketta ja mirhaa. Vanha Simeon siunasi lasta ja hänen vanhempiaan ja 84-vuotias leski Hanna, Fanuelin tytär, ylisti Jumalaa kohdatessaan ensi kerran Jeesus-lapsen.

Tämän he tekivät sen vuoksi, että he näkivät uskonsilmällä tässä lapsessa taivaan armolahjan eksyneelle ihmiskunnalle, näkivät Pelastajan, joka on ilmestyvä valoksi pakanoille ja kirkkaudeksi Herran kansalle Israelille.

Taivas ja maa yhtyivät tässä lapsessa. Jumalan piti elää hänessä ihmiselämä. Eikä ainoastaan silloin, kun hän lapsena lepäsi seimen oljilla, vaan vielä sittenkin, kun lapsesta oli kasvanut poika ja täysi mies.

Niinkuin hänessä jo lapsena yhtyivät taivas ja maa, niin tuli hänen tehtäväkseen vapahtaa maa synnistä ja istuttaa taivaan voimat ihmissuvun elämään: pienten poikain ja tyttöjen, aikamiesten ja -naisten. Kodit, kansat, maa ja meri on kerran

oleva täynnä taivaan kirkkautta. Kun se on tapahtunut, näkee silmäkin sen, minkä usko näki jo katsellessa Jeesus-lastaa. Enkelien joulu-unelma on silloin toteutunut.

Usein ovat Herran enkelit sitte jouluyön käyneet maan päällä. He ovat tutkistelleet, onko heidän joulunäkynsä toteutunut. Saako Jumala kunnian? Onko maassa rauha? Elävätkö ihmiset keskenään sovussa? He ovat palanneet Jumalan istuimen eteen petetyin kasvoin. Murhemielin he sanovat Jumalalle. Emme löydä maan päältä sitä, mitä jouluyönä ihmiskunnalle lahjoitit. Lapsetkin riitelevät, aikuiset ovat kateudessa ja vihassa, verihaavoja he toisiinsa lyövät. Et saa kunniaa Sinä, ei vallitse maan päällä rauha eikä ihmisten kesken mielisuusio.

Eräänä iltana laskeutuvat taas enkelit maan päälle. On pimeä. Mutta valot loistavat niin mökkien kuin mahtavain kartanoiden ja linnojen akkunoista. Enkelit näkevät, kuinka lasten kasvot loistavat riemusta. »Emmehän enää riitele milloinkaan?» »Emme». Mies laskee kätensä vaimonsa olkapäälle. »Olethan unohtanut kaiken?» »Olen, armaani.» Sairaalan vuoteella sotilaat, jotka eräitä viikkoja sitte toistensa henkeä vainosivat, nyt toivottavat toisilleen hyvää yötä. Miekat ovat tupessa. Ristissä sotamiehen karkea käsi. Ihmiskunta on taas hiljaa. Jumalan kunnia lepää hetkisen sen ylitse. »Rauha maassa», huokuu kaikkialta. Nähdään sitä unta, jonka enkelit näkivät lähes kaksi vuosituhatta sitte. On joulu.

Ja enkelit nousevat Jumalan pyhän istuimen luo sydämessään riemu. »Tainainen siemen on sittenkin vielä maan päällä! Joulu-näkymme ei ollut pelkkä unä. Vaikka hiljaa, se toteutuu kuitenkin.

Ja pian alkoi kuulua maan päältä hiljainen jouluvirsi. Sen voima kasvaa kasvamistaan idästä, lännestä, pohjasta ja etelästä. Ja kun enkelit siihen yhtyvät, se soi kuin vetten pauhu. Taivas ja maa yhtyivät. Ja enkelien on taas helpompi uskoa, että kerran on kaikki ristiriita maan ja taivaan väliltä otettu pois. Silloin on joulu — ikuinen joulu.

A. W. Kuusisto.

Paimentyttö ja haltia.

Kuvittanut Penny Soldan-Brosfeldt.

Revät oli hereimmillään ja paimentyttö vei karjansa laitumelle. Nuori nurmi orasti ja koivut puhkesivat hiiren korvalle. Sinersi ja säteili taivas, ja kukat viittoivat kummuilla ja ojanreunoilla. Käki kukkui ja leivonen lenteli livertäen sinitaivahilla.

Riemuisesti raikui karjan ammunta ja hilpeästi kalkattivat kellot lehtevässä lehdossa. Ja käen kukkuessa ja laulurastasten lurittaessa hyppeli paimentyttö kiveltä kivelle, mättäältä mättäälle. Taitava oli hän vitsoineen pitämään karjaansa koossa, taitava suojelemaan sitä metsän sinipiikojen ja haltiain houkutuksilta. Ne tunsivat tämän paimentytön, näiden seutujen sinipiit. Kaukaa vaarojen harjuilta ne vain kurkistelivat, eivätkä rohenneet tulla houkuttelemaan hänen lehmiiän omille laitumilleen.

Ei ollut paimentytöllä pelkoa näistä tutuista haltioista, kun vain valppaasti karjaansa vartioi. Ja ne olivat vielä niin kilttejä haltioita, etteivät koskaan koko karjaa eksyttäneet omille laitumilleen, veivät vain aivan kuin leikillään lehmistä jokusen,

veitikkamaisesti kätkivät metsän peittoon, josta sen helposti saattoi löytää ainakin joukolla etsien.

Mutta tänä kevännä ilmestyi näille maille uusi metsän sinipiika. Se pyrki lehmiä havunlehvillä ripsumaan ja hätistelemään. Houkuttelevin linnunäänin ja kukkien vilkutuksin se viekoitteli paimentyttöä pois karjansa luota. Sillä oli sellaiset elkeet, että paimentyttö arvasi sen Lotikon rikkaan vuorenhaltian karjapiiksi, metsän sinipiioista taitavimmaksi ja juonikkaimmaksi.

Monta päivää jaksoi paimentyttö vuorenhaltian sinipiian viekotuksia vastustaa. Mutta tänään alkoi hän kuulla niin kummallista huminaa ja hyminää puissa, maassa ja kaikkialla, niin viihdyttävää ja vaivuttavaa sävelsoittoa, ettei hän parhainkaan ponnistuksin jaksanut pysyä jalkeilla. Hän painui pehmoiselle sammalmättäälle ja vaipui siihen siikään uneen.

Haltian sinipiika sipsutteli silloin luo unilauluja hyräillen ja kietoi tytön niin vahvoin unihuntuihin, ettei hän kuullut eikä nähnyt mitään ympärillään. Ja silloin haltian sinipiika jäi siihen seisomaan ja odottamaan.

Ja kohta alkoi kuulua metsästä ihmeellistä kohinaa. Lotikon vuorenhaltia ajoi paikalle kolmella kiiltomustalla hevosellaan, joiden pää ulottui pilviin ja tulta tuiski sieraimista. Kuskipukilla istui kuski, jolla oli kädessä ruoska kuin viirin varsi. Itse haltija istui peninkulman pituisissa vaunuissa, ja naavaparta valui hänen kasvoiltaan syliin. Pyörät olivat sadan sylen korkuiset, ja lakoon lankesivat vaunujen alla metsän pisimmät puut, ja talon korkuiset kivet sinkoilivat pyörien tieltä tulta iskien. Ankara oli maan tärinä ja ryske, kun rikas haltia ajoi paikalle, mutta ei tyttö siihenkään herännyt.

Haltia karjui sinipiialleen, että karja oli heti ajettava Lotikon vuorilinnan laitumille. Tusinan hän lehmistä söisi

illalla kotiin saavuttuaan. Sinipiika teki työtä käskettyä. Mutta karjan loitommas kaikotessa alkoi haltia vainuta ihmisveren lemua läheisyydessä. Rupesi etsimään ja löysikin paimentytön mätäältä nukkumasta.

Kauvan oli haltia vaunuissaan samonnut maata, halki lemuavain lehtojen, poikki kukkastuoksuisten ahojen. Mutta ei hän luonnon kauneutta katsellut, ei sen suloa ihaillut. Ihmisten karjoja omille laitumilleen ajeli, ja rikkautta himosi. Mutta nyt hän ylen ihastui nukkuvan paimentyttöön, otti hänet leveälle kämmenelleen, käänteli ja katseli. Ja ylen älysi ihastuttavaksi, taskuunsa pisti ja lähti ajelemaan kohden kotiaan, niin että lakoon lankesivat metsän pisimmät puut ja talonkorkuiset kivet sinkoilivat tulta iskien.

Hänen kotinsa oli Lotikan vuorella meren rannalla. Suuret rikkaudet oli ahnas haltia kerännyt suuriin saleihinsa vuoren poveen, ja varsinkin merenkulkijoille ja kauppasaksoille oli hän aina ollut suurena kauhuna. Mutta hänen itsensä tehdessään pitkiä ryöstöretkiään olivat hänen aarteensa vartijatta, niiden pinta himmeni ja ruostui, kun kukaan ei niitä liikutellut ja puhdistanut. Vartijaa ja siivoojaa, vaalijaa ja järjestelijää oli ahne haltija jo kauan aarteilleen kaivannut.

Paimentytön pani hän aarteitaan vartioimaan, ja itse lähti pitkille ryöstöretkilleen. Ja monta pitkää vuotta vietti paimentyttö yksin vuoren onkalossa. Ah, kuinka hän ruikutti ja kaiholauluja lauloi. Ah, kuinka hän kalpeni ja riutui kolkossa vankeudessaan yksin. Mutta kauhusta hän yksinäisyydessäänkin kalpeni, kun kuuli maan tärinän ja haltian tulevan vaunuillaan silloin tällöin aarteitaan katsomaan.

Yksi ainoa oli immellä lohdutus, yksi ainoa ikuisen toivon lähde. Lohdutus ja viihdytys oli hänelle suljetun ristikkoportin edessä kasvava korkea kuusi, joka humisi ja lauloi aivan kuin kotilaitumilla. Ja toivoa herättivät kuusen lehvien lomitse vilkkuvat taivaan tähdet, jotka äiti oli ennen iäisen isän silmiksi selittänyt, ja jotka iäisestä vapahduksesta puhuivat, vilkuttivat ja kutsuivat.

Mutta mistä oli vapahdus tuleva? —

Ei ollut haltian ahneus sillä tyydytetty, että hän vain itse tiesi aarteensa olevan kätkössä vuoren onkalossa. Hän tahtoi ne näyttää myös ihmisille, nähdä kultakuumeen ja vapisuttavan ahneuden hehkun heidän silmissään. Ja siksi oli hän säätänyt, että jokaisena juhannusyönä kahdentoista yönä aukenivat vuorilinnan kaikki ovet ja portit ja ihmiset saivat nähdä kaikki kalleudet täydessä kimmeydessään välkähtelevän. Jos katsojilla oli rohkeutta, saivat he esteettä astua sisällekkin ja ottaa niin paljon kuin ehtivät ennen vuoren sulkeutumista. Mutta harva uskalsi sen tehdä. Sillä jos portti ehti kumahtaa kiinni, jäi aarteen tavoittelija vuoreen iäkseen.

Niinpä kerran juhannusyönä saapui vuorilinnan edustalle muun väenpaljouden mukana myös paimenpoika paimentytön kotikylästä. Eivät häntä aarteet puoleensa vetäneet, vaan hän ikävöi paimentyttöä, jonka kera oli kesät kaikki leikkinyt kotilaidunten lehdossa ja ahoilla. Hän oli kauan kaihoten kulkenut metsiä ja maita, vaistonsa oli hänet vihdoin vetänyt vuorilinnalle meren rannalle, jonne kaikki kansa juhannusyöksi kulki.

Ja kahdentoista yönä aukenivat kaikki linnan ovet ja portit, ja ahneen haltian aarteet näkyivät kansalle kaikessa kimeltävässä loistossaan. Portin pielessä, aivan portin pielessä riippui mitä somin paimenpojan puku, ja tuulenhenki heilutteli sitä hiljakseen.

Sitä alkoi paimenpojan mieli tehdä. Rohkeasti astui hän kohti ja oli juuri pukuun tarttumaisillaan. Mutta silloin kuuli hän sisältä tutun äänen, kaiholaulun niin haikean ja surullisen, että siihen unhotti soresan puvun ja kyynelsilmin pysähtyi paikoilleen.

Yhtäkkiä tunsu hän äänestä kotikylän paimentytön. Ei hän enempää ajatellut, vaan ryntäsi suoraa päätä sisälle. Siellä hän tapasi rakkaan leikkiverinsa, sieppasi hänet syliinsä ja kiireimmiten juoksi vuoresta takaisin. Tuskin ehtivät he ulos, kun portti kumahti kiinni.

Ahne haltia oli ryöstöretkillä, ja paimenpoika sai viedä paimentytön kotikylään. Ja yhdessä he nyt jälleen leikkivät kotilaidunten lehdossa ja ahoilla.

Mutta kaikki kansa ei vielä tiedä paimentytön vuorenhaltian vallasta vapahtuneen. Ne, jotka juhannusyönä sinne vielä kokoontuvat haltian kimmeltäviä aarteita katselemaan, kertovat vuorenonkalosta kuullessaan surullisia säveleitä ja sanovat paimentytön siellä ikävissään laulevan. Tuuliko se sitten siellä humisee, vai lienevätkö vangitun paimentytön kaiholaulut jääneet iäksi vuorenonkaloihin heläjämään. *Luuri Saurama.*

Daavid ja leijona.

Lapsset leikkii riemusta hehkuin
kaduilla, porteissa Betlehemin,
juoksevat laaksoissa liljojen kesken,
kullassa mielet päilyvät nuoret.
Ken heitä johtaa, hallitsee,
vallitsee,
käskyjä jaellen?

Daavid, poika Jisain, lemmikkinen
kaikkein, uljas on kuningas leikkien.

Daavidin laulusta kaikuu
Betlehemin kedot.
Korven kätköissä vaanii
sualista ahnaat pedot.

Etelän aurinko kultaa maita.
Jalnut korkeat tulessa huojuu.
Vrttitarhoissa kranaattimienat,
viinirypäleet, viikunat kypsyy.
Jisain laumat rehevää,
mehenäää

tuolla ruohoa syö.
Kotona pikku lapset leikkii lyö.
Daavidill' on jo raskas, reipas paimentyö.

Daavidin laulusta kaikuu
Betlehemin kedot.
Korven kätköissä vaanii
sualista ahnaat pedot.

Elämän intoa hehkuu Daavid:
linkkaa kiviä kauas ja tarkkaan,
nuolia viineensä veistää taiten,
virittää jousta, tähtää ja ampui.

Näinpä hänellä karttuvat,
varttuvat
voimat, taidot nuo,
joilla sitten maineensa loistavan luo,
maalleen, kansallensa kulta-ajan tuo.

Daavidin soitosta kaikuu
Betlehemin kedot.
Korven kätköissä vaanii
sualista ahnaat pedot.

Laumasta katras*) harhaan eriää.
Kariatsat pyrkii omille teilleen.
Elämän ilo se heidät hurmaa.
Emot huolissaan ryntävi jälkeen.
Kutsuen niiden lempeät,
hempeät,
hellät äänet soi.

Kariatsat kirmassansa kuulla ei voi.
Korven puoleen ne nyt jo kauas karkeloi.

Daavidin laulusta kaikuu
Betlehemin kedot.
Korven kätköissä vaanii
sualista ahnaat pedot.

Daavid valpas kujehen huomaa,
juoksee jälkeen, koettua koota
katraan ja lauman turvahan viedä.
Uaan jo on loitolla lauma ja paimenet,
Harhalampaat haipuvat,
vaipuvat
korpeen kolkkojon pois.

*) = pienempi joukko.

Kuin kapa Daavid yksin koota ne vois,
vaikka hän nopsaa nopsempikin ois!

Daavidin soitosta kaikuu
Betelehemin kedot.
Korven kätköissä uamii
saalista ahneet pedot.

Korpi on synkkä. Yö pian yltää.
Väsyvät vihdoin lampahan lapset.
Heikointa Daavid sylissänsä kantaa.
Kaikki jo siinä malttuivat,
talttuivat,
kuulla voivat näin

Daavidin laulun ja rientävät sinnepäin.
Palasmatkaa alkaa joukko eksyvään.

Daavidin laulusta kaikuu
vuoret, korvet, kedot.
Korven kätköissä uamii
saalista ahneet pedot.

Kiljahdus — karjahdus! Kaikki vapisevat.
Leijona herännyt saalista etsii.
Katraasta vainuu hirviö saapi,
janossa veren päin sitä syöksyy — — —
„Turvaamaan, oi Luojani,
suojauti,
turvatonta nyt käy!

Vaara on suuri. Apua muualta ei näy!
Hyökkäykseen peto jo maahan kyyristäy!”

Daavidin rukous kestää
hetkisen, hengenvedon.

saaliinhiimosta säihkyy
silmit yössä pedon.

Rukous voiman, rohkeuden soi,
Valmis on linko — sinkouapi
hirviön otsaan Daavidin kivi.
Silmät sen särkyi, myrkkyyiset nuolet
joutsesta taajaan lentävät,
entävät
pedon sisälmyksiin.

Tuskaansa kiljuin hyppii se, kuolevi niin.
Askallusta voitto luo nuoreen Daavidiin.

Daavidin laulusta kaikuu
Betelehemin kedot.
Korven kätköissä uamii
saalista ahneet pedot.

Daavid viipyy. Huolestuin käy veljet
kedolle, korpeen, huikaten etsii.
Etäältä vastaa Daavidin torvi.
Rientävät kahti — yllätys, ihme!
Yöllä riemussa jalossa
valossa
soihtuin kotihin

kannetaan tangossa saalis. Huomenna seppelin
tyttäret kaupungin kaunistaa otsan Daavidin.

Daavidin laulusta kaikuu
Betelehemin kedot.
Korven kätköissä uamii
saalista ahneet pedot.

Juho Laine.

Äidin hämmästys.

(Katso seuraavaa sivua.)

cresc.

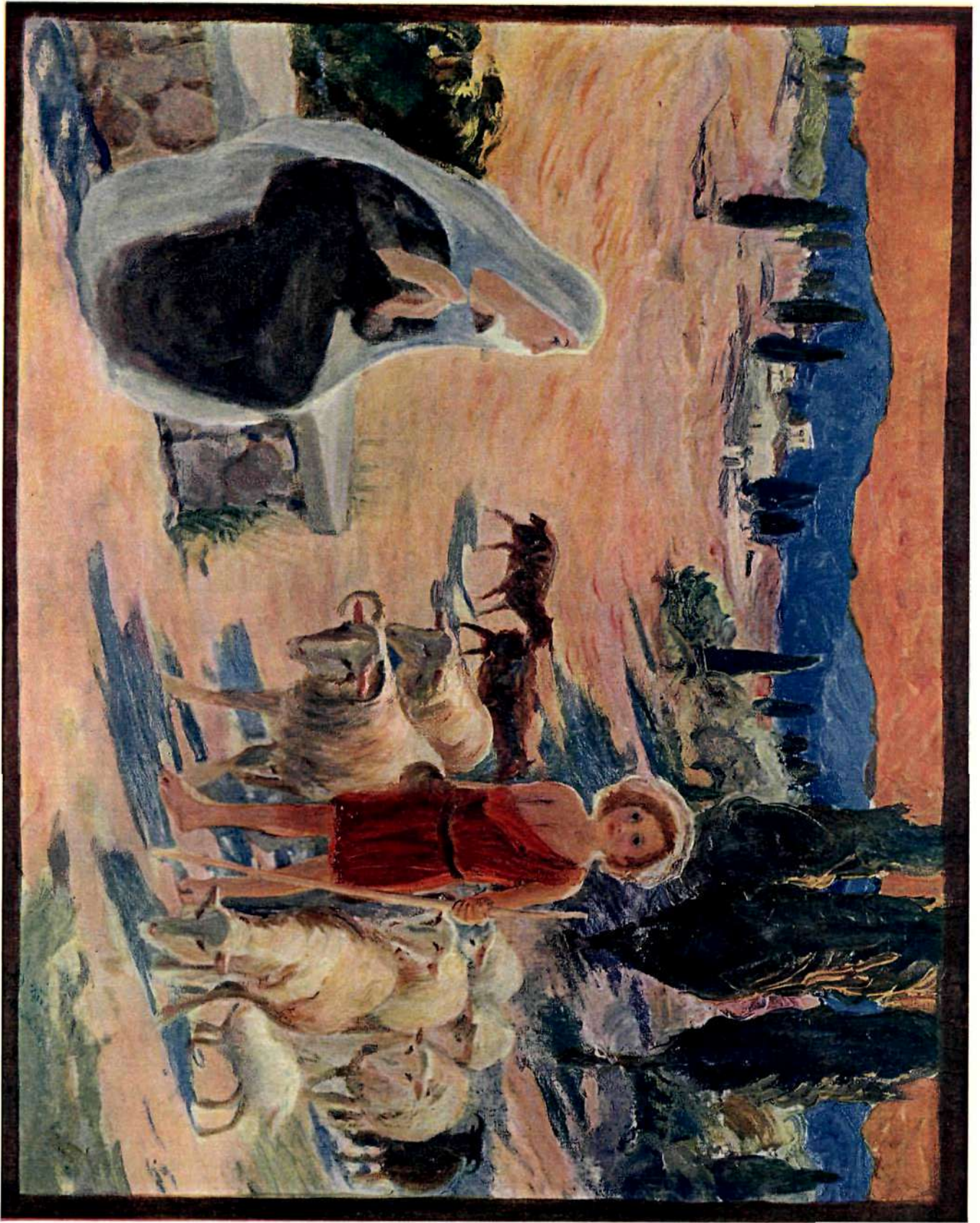
Poi-ka-nen Jee --- sus pai-men-na kul - kee, lam-pa-hat

p *cresc.*

val-ke-at nur-me-a syö; häm-mäs-tyin äi - - - - ti

kat-soo ja kat - - - - soo: Kut-ril-la lap-sen on hoh-ta-va vyö.

p *p* *p* *p*

Lumihuteiden laulu.

Allegretto.

(Antti Rylkönen.)

säv. Otto Kotilainen.

(Keveysli)

p *stacc.* *crese.* *p* *crese.*

con ped.

mf (Reippaasti)

Lu-mi - - hiu-te-het kaik-ki ne pii-ri-hin käy, i-lo ei-kö jo kau-as il-moil-le näy!
 Lu-mi - - hiu-te-het leh-dot ne nyt ho-pe - oi, * kun syk-sy ne har-ma-jat hal-lat toi!

mp *crese.* *mp*

ped.

f *len.* *mf*

Lu - mi - - hiu - te - het lei - - jaa - ja tans - sii hi - - hei, Lu - mi hiu - - tei - den mie - les - sä
 Lu - mi - - hiu - te - het e - lo - a tuo il - moi - - - hin, Maan pi - me - ys vaik - ka io

f *mf* *poro meno mosso* *f*

huo - li - - a ei! Lu - mi - - hiu - te - het kir - kas - - - taa ko - ko maan, Lu - mi - hiu - te - het
 peit - täi - si - - kin.

mp *mf* *f*

ff

va - lort on lap - si - a vaan.

marc. *ff*

ff

Laulu Joulutähdelle.

(A. Rylkönen.)

Andante

säv. **Offo Kotilainen.**

mf (*Tyyneesti.*)

Oi ter - - ve sa, kir - - kas täh - tö - - nen, sa täh - - ti toi - - vo - jen
" " " " " " " " " " rik - - kai - den

mp *mf* *tr*

par - hai - - den, sa täh - - ti nou - - se - va täh - - ti - - yö - - - - - sä, sä täh - - ti
rie - mu - - jen, sa rie - - mu run - - sa - hin hen - - - - - toin las - - - - - ten, ja toi - - vo

tr

lois - ta - vin täh - - - - ti - - yö - - - - - sä, sä rau - han suo - - - - - ja, sa
van - ho - jen val - - - - ko - - has - - - - - ten, sa yl - vä - , ja - - - - - lo, sa

on - - - - nen tuo - - - - - ja, sa tai - - va - han kirk - - - - ka - hin täh - - ti.
tai - - - - vaan va - - - - - lo, sa maa - il - man kirk - - - - ka - hin täh - - ti.

f *rit.* *f* *f* *rit.*

Taimaan kirkkahin tähti.

Joulukuunnelma. Kirj. Antti Rytkönen, kuvittanut U. Soldan-Brosfeldt, säveltänyt Otto Kotilainen.

Henkilöt: *Syysmyrsky, Yön henki, Pakkanen, Lumihuteita, Tähti.* Muut tehtävänsä mukaisesti puettuja haltijattaria, lumihuteet pieniä lapsia. Taustana metsä. Oikealla: *Syysmyrsky, Yön henki, Pakkanen.*

Syysmyrsky:

Kun unet autereiset
ne kevään haihtuivat,
kun kesän riemut kaikki
muistoiksi vaihtuivat,

kun muuttolinnun virsi
viimeinen vaimeni
ja monen rinnan hehku
palava laimeni

ja kellastui jo lehti
ja kukka painoi pään,
ja kulki maita viestit
jo ensi syksysään,

mä silloin hiljaa hiivin,
mut pian kiihtyen
puut paljahaksi riivin
ja riennän eellehen.

Ja ulapoiden halki
mun matkani nyt vie
ja kussa kuuhu kuumiin,
siellä on mun valtatie.

Ja kussa aallot purren
ne pirstaa kareihin
ja hätähuudot soivat,
oon siellä minäkin.

Ja vaikka lapset itkee
ja vaimot vaikeroi,
mä kuurona vain kuljen,
se ei liikuttaa mua voi.

Mä olen vihan voima,
sokea, armoton,
ja vihan hurja soitto
se soittoani on.

Mut vaikka myrskyt nostan,
maan lapsi, turmaksun,
myös puhdistan ja kostan,
se tehtävääni mun!

Yön henki:

Yön henki mä oon, pimeään minä
oon,
ja suuri mahti on mulla,
minä maailman valtijas, ruhtinas
oon,
kun aikani mun on tulla.

Kun päivä ja valkeus voiton vei,
maa vietti juhannus juhlaa,
ei silloin aikani ollut, ei,
en silloin voimia tuhlaa.

Mut konsa joutuvi synkeä syys,
niin silloin mä jällehen herään,
ja silloin mä velhot vuoristaan
ja peikot rotkoista kerään.

Ja talvi saapuu, ja valkeuden
minä kätken vaarojen taaksi,
ja maa, joka kukkia kantanut on,
on muuttunut pimeään maaksi.

Ja ihmislapset ne harhailee
ja kulkevat synkässä yössä,
mut minä olen voimakas, uupu-
maton
ja minä olen aina työssä.

Ja ihmislapset ne etsivät,
ne etsivät, käyvät harhaan,
mut minut jos voittavat, löytävät
tien,
kevään uuden kukkivan tarhaan.

Pakkanen:

Syysmyrsky on hurjana raivonnut
ja nostanut merien vahdon,
mut silti sen täytyy tyyntyä,
kun minä niin käsken ja tahdon.

Minä saavun kylmänä, hyttävänä,
on mulla kahlehet jäiset,
maat, manteret kaikki mä van-
gitsen,
ja ulapat vaahtopäiset.

Kesä vaikka lämpöä luonut on,
elon voimat herättänyt suuret,
mä lämmön ja lemмен tuhoan
ja surmaan elämän juuret.

Yöhenki.

Olen pureva talven pakkane,
ja suuri mulla on valta,
kera pimeään tehnyt mä liiton oon,
joka noussut on kaikkialta.

Käy taistoon kanssani, ihmislaps,
mulle vieraat on antimet armon,
Mut jos minut voitat, niin itselles
myös voitat ponnien ja tarmon.

Lumihiehetin parvi (saapuu vasemmalta. Eräs joukosta):

Kun kesäpoudat
ne ammoiin jäivät,
ja jäät ja roudat
ja lyhvet päivät
ja talven vaivat
sijalle saivat,
yöt valottomat
ne meidän omat,
kun kaikkialla
on hyy ja halla,
niin silloin me leijaamme ke-
vyinä, hiljaa,
me valkovaippahan kiedomme
maan,
ja kaikki on kylmää ja kuollutta
vaan,
mut allamme versovi kevähän
viljaa.

Lumihiehet (asettuvat piiriin. Lau-
lavat.)

*Lumihiehetin laulu.**

Lumihiehet kaikki ne piirihin
käy,

ilo eikö jo kauas ilmoille näy!

Lumihiehet leijaa ja tanssii,
he, he!

Lumihiehetin mielissä huolia eil

Lumihiehet lehdot ne nyt
hopeoi,

kun syksy se harmajat hallat toi.

Lumihiehet iloa tuo ilmoihin,
maan pimeys vaikka jo peittäiskin.

Lumihiehet kirkastaa koko
maan,
lumihiehet valon on lapsia vaan.

Tähti (tulee vasemmalta. Käy piirin
keskelle.)

Kun saapuu syys
ja halla hyys
jo metsät maat
ja kukkahaat,
syysmyrsky soi

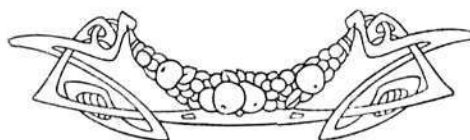
* Otto Kotilaisen sävellys.

ja vaikeroi,
ja valot jäi
jo vaarain taa
ja pimeähän
peittyi maa
ja kaikkialle
saapui yö
ja turha kaikki
ihmistyö,
mä silloin nousin
tähti yöstä
mä valkeuden
kerroin työstä.
Mun loistoni kuninkaat ja tietä-
jät johti,
mä viittaa kansoja valkeutta
kohti.
Minä viestiä suurta maailmalle
kannan,
minä rauhani rikkaan kaikille
annan.
Ja keskelle yön sekä talven
vallan
ja jäätävän pakkasen, harmajan
hallan
minä herätän lintuset laulamaan,
minä kutsun kukkaset kukkimaan,
minä lämpöä luon,
minä kevähän tuon,
olen rakkauden suuri tähti.

Lumihiehet (laulavat:)*

Oi terve sä kirkas tähtönen,
sä tähti toivojen parhaiden,
sä tähti nouseva tähtiyössä,
sä tähti loistavin tähtiyössä,
sä rauhan suoja,
sä onnen tuoja,
sä taivahan kirkkahin tähti.

Oi, terve sä, kirkas tähtönen,
sä tähti rikkaiden riemujen,
sä ilo ylin oot hentoin lasten
ja toivo vanhojen valkohasten,
sä ylväs, jalo,
sä taivaan valo,
sä maailman kirkkahin tähti.

Ilta-auringon säteet kultasivat metsän mäen rinteellä. Se oli silloin kaunis. Suvelan kylässä ei ollut mitään sen ihanampaa. Heikki, joka asui metsän reunassa olevassa pirtissä, oli usein ihmetellyt puiden lehvien hohdetta. Äiti oli sanonut, että aurinko ihailee metsää ja sentähden verhoos sen joka ilta kultavihmeellään.

Nyt oli äiti kuollut, ja Heikki valmistautui matkalle. Hän oli kasvanut suureksi ja halusi maailmalle. Hän mätti kiireesti vähää tavaroitaan matka-arkkuunsa. Mutta kun hän tarttui niihin karkeihin sukkiin, jotka äiti oli hänelle vapisevin käsin viimeksi neulonut, pysähtyi hän miettimään, ja kyynel tuli hänen silmänsä. Niin, hän oli nyt orpo, mutta vapaa hän myöskin oli. Sai kenenkään estämättä mennä, minne mieli veti. Ja hän oli aina halunnut kauas kotikylästä. Nyt hän lähti. Mitkään siteet eivät häntä enää tänne sitoneet. Hän pyyhkäsi päättävästi otsaansa oikealla kädellä.

Leena täti puuhasi pirtissä ja huokasi tavantakaa. Onpa ikävä, että Heikki nyt matkustaa! Täti tahtoi laittaa hänelle ainakin hyvät eväät. Kääritynsä liinaan leipää ja voita sanoi hän Heikille: »Tässä on sinulle puremista matkalle!»

Heikki matkusti varhain seuraavana aamuna. Koivuharjun Pekka kyyditsi hänet asemalle. »Olisipa hauska päästä kaupunkiin», sanoi Pekka Heikille. »Siellä saisi käydä sirkuksessa ja elävissä kuvissa vaikka joka päivä.»

»Ja soittoa siellä kuulee aina ja näkee hienoja neitejä ja herroja», myönsi Heikki.

»Ja sinusta itsestäsiikin tulee herra» . . .

»Enpähän sitten syö hapanleipää ja suolattuja muikkuja.»

»Et, et, vaan rusinasoppaa ja vehnäistä. Sinä olet onnellinen mies, kun saat matkustaa, Heikki» sanoi Pekka, ja huokasi.

Mutta Heikki ei ollut onnellinen. Häntä vaivasi omituinen selittämätön surumielisyyden. Kun mäkirinteen kaunis metsä haihtui näkyvistä, oli hänen työläs pidättää kyynleitään. —

Heikki oli ollut suuressa kaupungissa jo useita kuukausia. Ne olivat tuntuneet kovin raskailta. Ystävittä, auttajitta hän oli kuljeksunut kaupungin katuja, etsinyt työtä, mutta ei saanut. Kuinka useana iltana hän olikaan saanut asettua levolle hiukova nälkä povessa? Ja kuinka monta kertaa hän olikaan pannut viimeisensä voidakseen suorittaa asunnon vuokran? Kaikki hänen unelmansa kaupunkielämän ihannuudesta olivat jääneet täyttymättä. Heikki ei kuitenkaan tahtonut palata kotikylään. Häntä hävetti.

Vihdoin hänen onnistui saada tointa. Se oli raskasta työtä, joka pakoitti hänet koko päiväksi tukahduttavaan ilmaan. Sekään ei tehnyt häntä onnelliseksi. Hän kaipasi jotakin, mutta ei tietänyt, mitä. Katseltuaan kyllyiseen kaupunkiin koreuksia hän kerran kulki läheisimpään metsään. Kuinka puhtaalta ja vilpoiselta tuntuikaan siellä ilma! Kuinka herttaisina hymyilivätkään metsän vienot kukkas!

Oli ilta. Länteen painuva aurinko valasi hohteellaan puiden runkoja ja oksia. Metsä sädehti kullassa ja purppurassa. Heikki oli kuin lumouksen vallassa. Missä hän oli ennen katsellut tällaista näköalaa? Niin, kotikylässä! Näin loisti siellä mäkirinteen metsä. Se oli säilynyt Heikin mielessä. Sen purppurainen hohde oli syöpyntyn hänen sydämeensä. Siitä se kaipaus, joka poltti hänen poveaan ahtaassa kaupungissa. Kuinka voisikaan hän unhottaa kotiseutunsa! Matkustipa hän kuinka loitos tahansa, vetää se häntä sittenkin puoleensa. —

Muutamien päivien jälkeen kulki yksinäinen vaeltaja Suvelan kylän läpi. Se oli Heikki. Puku hänellä oli halpa, mutta hän oli kuitenkin iloisen näköinen.

»Heikki on rikastunut kaupungissa, koska on niin päivänpaisteinen muodoltaan», sanoi eräs ohikulkeva ukko. Mutta Heikki ei kiinnittänyt siihen huomiota, kiiruhti vain eteenpäin päästäkseen perille ennen päivänlaskua. Hän tahtoi nähdä tutun metsän ilta-auringon valossa. Hän tahtoi nähdä kukkien huojuvan niityn nurmikolla ja kuulla kotiin palaavan lehmikarjan kellojen kalinaa. Ja hän tahtoi tuntea, kuinka päivän hälinän rauettua illan rauha leviää kotiseudun yli.

Niin hän kulki kotipirttiä kohden kaipauksen tuli povessa. Mutta mitä ihmettä! Metsää ei enää ollutkaan mäenrinteellä. Se oli hakattu pois. Siinä näki vain kantoja kantojen vieressä. Heikki nojasi aita vasten. Mitä oli hänen ajateltava? Koivuharjun isäntä astui oh.

»Ka, Heikki on palannut?» sanoi hän.

»Metsä!» äännähti Heikki.

»Mitä tarkoitat?»

»Minne on metsä joutunut?»

»Jahah, metsä . . . Täällä oli iso jako. Maa määrättiin Retkolan isännälle. Hänen olisi ollut maksettava minulle korvaus metsästä, mutta kun hän ei suostunut suorittamaan siitä niin paljon kuin pyysin, hakkautin minä sen maahan.»

»Niinhän se ahneus sokaisee!» huudahti Heikki ja kiiruhti pois. Koivuharjun isäntä katsoi hänen jälkeensä. —

Kun Heikki eräänä kevätaamuna kulki vakoa pitkin auransa jälestä, kuuli hän äkkiä kirkasta laulua. Kansakoululapset, työt ja pojat, saapuivat pitkänä kulkueena kantaen lapioita, kastelukannuja ja eväskoreja. Nuorten silmät sädehtivät elämänhalusta. Pojat huiskuttivat hattujaan, työt pääliinojaan. »Siellä ovat kannot!» huudettiin.

Nuori keväinen joukko kulki kaartaen rinnettä pitkin. Heikki katsoi ihmetellen. Mitähän ne aikovat? Lapset seisuttuivat kaadetun metsän paikalle ja tarttuivat lapioihinsa ja kuokkiinsa. Heikki näki, kuinka opettaja kulki paikasta paikkaan auttamassa ja ohjaamassa. Siellä kaivettiin, istutettiin ja kasteltiin. Heikki katseli sitä kaikkea mielihyvällä. Ja hän näki sielunsa silmillä tämän nuorten käsien istuttaman metsän kasvavan ja kasvavan, näki sen väreilevän ilta-auringon kultaisessa hohteessa, näki siitä lähtevien kimaltelevien säteiden etsivän tietä jokaiseen sydämeen kiinnittääkseen ne katkeamattomilla siteillä rakkaaseen kotiseutuun.

Selma Grauberg.

Joulutunnelma.

Kirj. H. A. Järvi, kuvittanut Hilda Flodin-Rissanen.

Istuttiin Reijolan tuvassa ja juotiin kahvia. Oli jouluaaton aamupäivä. Opettaja oli poikennut taloon hiihtomatkallaan toiseen kylään. Ulkona oli satanut kovalle hangen pinnalle pakkasen tiiviiksi puremaa lunta. Sitä oli siellä niin ohuelta maan pinnalla, kuin sokurijauhoja leivoksen päällä. Aurinkoa ei näkynyt, joten vielä oli puolihämärä. Kalsea, kylmä, pohjatuulen tuivertama oli se jouluaaton aamupäivä.

Mutta silti ihmiset innoissaan touhuserivät kuin vuoden suurimman juhlan ovella ainakin. Kaikkien kasvoilla kuvastui mieluisa odotus ja hyvätuuli. Joulutunnelma laskeusi parhaallaan korpienkin koteihin.

Reijolan emäntä oli joulunisuusten leipomispuuhiissa. Uunin lämpöinen hohde oli nostanut hänen kasvoinsa hiipin nuorekkaan-kauniiksi ja punakaksi. Vehnäselemy täytti koko tuvan ja antoi esimakua siitä, mitä tuleman piti. Lapset imivät sitä nautinnolla sieramiinsa ja keski-ikä isännänkin valtasi leivoksenkaneelin makea haju. Hänkin tuli hyvälle tuulelle ja tarinoi opettajan kanssa kuin läheinen ystävä ikään, vaikka hän tavalliselta luonnoltaan oli ärhentelevä ja tiukka ja kylän suurin käräjäpukari.

Tässä piti jo opettaja isännän kanssa joulun alkajaisia, joita lapset mielenkiinnolla seurasivat, kunnes äiti pisti leivoksen itsekin käteen. Ja sitten rauskis! Tuore vehnäs-pulla jauheutui hienoksi heidän terävien ja terveiden hampaitensa välissä.

Mutta ulkona vihlovanvihaisessa viimassa hiihtelee Eljas Pippuri, köyhä loismies ja monen-monen lapsen isä, hyvin hajamielisenä Reijolaa kohti. Tuskin hän huomaakaan, kun sukset tuvan edessä olevaan hankeen töksähtävät, niin että hiihtäjä on mennä silmilleen.

Opettaja äkkää Eljaksen tulon ikkunasta ja tuntee vastenmielisyyttä. Sillä Eljas on syksyn kuluessa käynyt koululla hänelle rähisemässä siitä, että hänen poikaansa Tahvoa opettaja istuttaa laiskassa. Eljas raukka on näet kovin suurisuinen. Isäntäkin huomaa opettajan kasvoista jotain pihalla tapahtuvan ja katsoo sinne. Noh! Siellä se on taas se Eljas-hölmö!

Isäntä suuttuu. Eljas tulee varmaankin taas sen yhden ja saman asian vuoksi. Tulee nyt joulun ovella anteeksi anelemaan luullen nyt hänellä olevan siihen taipuisamman mielenlaadun.

Isännän ja Eljaksen kesken oli näet käräjätuttu. Ei sen suurempi kuin 50 pennin asia. Mutta siitä saattoi tulla vielä suurikin. Eljas oli ostanut isännältä nahkaa tuon rahan edestä. Mutta jättänyt sen maksamatta. Hän oli muistellut kerran isännän jättäneen hänelle suorittamatta kengänkorjuupalkkaa 50 penniä. Nyt hän oli tuolla nahkalla sen kuitannut.

Mutta sitäpä maksamatta jäänyttä palkkaa ei isäntä ollut tunnustanut. Ja niin alkoi käräjätuttu. Isäntä oli manunut Eljaksen ensi talvikäräjiin, jotka pidettiin pian joulun jälestä. Viime viikolla oli Eljas käynyt Reijolassa pari kolme kertaa asiasta puhumassa, vaikka hän sitä ennen vältteli isäntää pitäjälläkin. Ja tuon samaisen nahkajutun vuoksi. Tässä samassa tuvassa oli kovasti asiasta riideltä. Niin hirveästi, että lapset pelkäsivät. Ja lopuksi oli isäntä ajanut ulos Eljaksen. Eljas oli lähtenyt, mutta eteisessä synkästi kironnut isäntää ja uhkailut. Sillä samalla rajupäällä luuli isäntä hänen nytkin tulevan, jotta tässä saa hävetä opettajan läsnäollessa.

Eljas astui hiukan huurteisena tupaan. Ei tervehtinyt ketään. Mutta meni vaiteliaana penkille istumaan pudottaen lakkinsa ja rukkasensa lattialle eteensä. Kynsi sitten korvallistaan ja pani palturitupakan. Avasi sitten sieramensa leivosten lemulle ja nousi lämmittämään käsiään uunin eteen. Siinä hän seiso puhumatonna, mitään huomaamatonna, katse suunnattuna leivoksiin uunissa. Näytti kuin hän olisi käynyt aivan surulliseksi.

Kaikki olivat hiljaa tuvassa ja seurasivat äänetönnä Eljasta katseillaan. Eljas huokasi, mutta oli vaiti.

Isäntää asema ahdisti. Hän ryhtyi joiain kysymään opettajalta.

Silloinpa Eljas havahtui ja rupesi koperoimaan oveeltaan jotain. Sieltä liivin oveelta hän otti pienen massinsa, kumosi sen kämmenellään, ja pari rahaa, hopeamarkka ja kymmenpenninen, vierivät esiin. Taas hän katsoi uuniin, oli hetken vaiti ja lähti sitten isännän luo.

Vapisevasta kädestään pudotti hän isännälle nuo pari rahaa ja lausui ääni värähtäen:

— Tässä olisi isännälle se riitaraha, velka 50 penniä ja manuuraha 60 penniä. Opettaja katsoo päältä.

Isäntä ällistyi ja jäi sanattomaksi. Hänelle teki pahaa.

— Ovatko nämä omiasi? sai hän kotvan takaa kysytyksi rahoja tarkoittaen.

— Ainoat ovat, vastasi Eljas.

— Miksi juuri joulun edellä ainoasi annat? kysyi isäntä.

— Siksi että saan joulurauhan. Et sinä ole minulle mitään velkaa. Minä vain valehtelin ja viekastelin, puhui Eljas kovassa mielenliikutuksessa.

— No, no Eljas! rohkaisee isäntä.

— Mitenkä sitten Eljaksessa joulua vietetään, kun ainoat rahasi tänne kannat? kysyy Reijolan emäntä.

— Sitä tässä minäkin olen miettinyt, vastaa Eljas.

— On kai sinulla väellesi jouluksi leipää ja muuta ravintoa? kysyy isäntä.

— Viimeinen leipä syötiin tänä aamuna. Ajattelin käydä kunnanherrain puheilla, tokko sieltä antavat. Kitsaita ovat, haastaa Eljas.

— Aivanko olet puilla paljailla? kysyy ihmeissään isäntä.

— Yhtä paljaana kuin tuolla metsässä koivunvarpu, vastaa Eljas.

— Sus siunaa, ja joulu on tuossa paikassa! päivittelee emäntä.

— Äiti! Pane Eljakselle säkkiin muonaa! Maksakoon kun jaksaa! vaati isäntä.

Emäntä lähti aittaan. Hän toi sieltä säkinpohjassa enemmän ruokatavaroita kuin yhden markan kymmenen pennin edestä. Sitten hän vielä pisti lämpimiä leivoksia mukaan.

Eljakselle annettiin vielä kahvia. Hän näytti häpeilevän. Oli liikutettu ja kädet vavahtelivat kahvikuppia pidellessään.

Kun Eljas oli juonut kahvin, toi isäntä hänelle rahansa takaisin ja puhui:

— Maksa sitten toiste. En minäkään, vaikka omani tahdon, henno mieheltä ainoita joulurahojaan ottaa.

— Ka... mutta, sai vain Eljas sanotuksi.

Mutta kun hän säkkeineen lähti tuvasta, pyysi hän nöyrästi, ettei talonväki mitään vanhoja muistelisi.

— Ollaan taas ystävät kuten ennen vanhaan! ehdottaa Eljas.

— Ollaan! Ollaan! myönnyttelee isäntä.

Opettaja hyvästelee talonväkeä ja puikahtaa Eljaksen jälkeen. Tavottaa hänet eteisessä ja siellä kahden kesken pistää setelin Eljaksen kouraan.

— No mutta? kysyy nyt Eljas.

— Niin, niin. Ollaan mekin ystävät!

— Ettäkö niin hyvä ootte minulle? kysyy Eljas kummissaan.

He lähtevät rinnan hiihtämään pakkasviimaan. Mutta Eljaksen povessa on hyvin lämpöistä, ja lämpöistä on opettajankin.

Kenties sentään lämpöisempää on Reijolan isännän povessa.

— Niin. Levätköön vain arkijutut yli joulujuhlain tuumii hän emännälleen.

— Ja Eljakseen nähden vielä joulun jälkeenkin, ehdottaa emäntä.

— Niinpä vain joulun jälkeenkin. Teki miehen työn kun tuli ja tunnusti ja maksoi.

Nyt se oikea joulutunnelma laskeutui Reijolan isäntäväen mieleen. Ja niiden kahden mieleen, jotka siellä rinnan hiihtivät pakkasviimassa kohti suurta saloa, missä Eljas Pippuri asusti.

Kun Mestari saapuu.

Kun saapuu Mestari rakkauden
ja luonamme juhlia pyytää,
mitä löytää hän? — kalsean kylmyyden,
joka rintamme lähteet hyytää.

Hän lempeä ovelle kolkuttaa,
Hän kuiskii hellintä kieltä.
Jos avaamme, roudat hän sulattaa
ja nostaa veljeysmieltä.

Kun saapuu Mestari valkeuden,
me vietämme synkeintä yötä,
vaan vaihtuu valohon varjot sen,
kun Mestari tekee työtä.

Kun saapuu nyt Mestari laupeuden,
Hän rauhan Ruhtinas suuri,
Hän saapuu miekkojen kalskeeseen,
on sortunut rauhan muuri.

Vihan liekit korkeina leiskuovat
tuhontuojina turman ansain.
Missä on Sinun joulusi juhlijat
ja kussa on veljeys kansain?

Maanpinnan nyt peittää hurmeuvo,
on kohtalo kova kuin rauta.
Tule, Mestari, rauhasi meille tuo!
Tule, Mestari, armahda, auta!

T. B.

Rodittoman joululaulu.

Oli ennen joulu mulla,
koti mennä, koti tulla,
nyt ma maailmalla oon,
tuuli ulvoo ullakkoon.

Tuuli ulvoo ullakolla,
yöss' on kylmä yksin olla,
muiden joulutulet nään
heijastuvan hämärään.

Yksin istun, yksin kuljen,
illall' yksin silmän suljen,
yksin herään hämärään
ja ma yhä yksin jään.

Maailmalta kätken surun,
poimin onnen mustan murun
polult' elon oudon tien,
mieron miehelle sen vien.

Sentään ilon säveleitä
laulan pitkin mieron teitä,
ken on yksin, koditon,
kulkukumppanini on.

Tahdon yksin surun kantaa,
tahdon muille ilon antaa,
ja ma laulan, laulan vaan,
kunnes muut saan laulamaan.

Larin Ryösti.

Tynnöriin heitetty kuninkaanpuoliso.

Suomen kansan satuaikheiden mukaan kirjoittanut Jivo Härkönen. Kuivittanut U. Soldan-Profeldt.

Olipa kuninkaanpojalla puoliso ja heillä ylen kaunis lapsi. Ja onnellista elämää he elivät suuressa, kauniissa linnassaan suuren, rikkaan valtakuntansa keskellä.

Mutta heille sattui Syöjätär palvelijaksi ja tämä kadehti suuresti heidän onneaan ja etenkin kuninkaanpojan puolison elämää ja asemaa. Hän rupesi miettimään keinoa, miten saattaisi heidän elämänsä onnettomaksi.

Kerran kuninkaanpojan ollessa poissa kotoa särki Syöjätär linnan kaikki huonekalut ja astiat ja selitti kuninkaanpojan kotiin tultua teon tämän puolison tekemäksi.

— No, kun särki, niin omansahan olivatkin, sanoi kuninkaanpoika asiaa vähän aikaa ajateltuaan ja antoi puolisolleen anteeksi.

Mutta kuninkaanpoika meni toisen kerran matkoille, ja tällä aikaa Syöjätär tappoi kaiken kuninkaanlinnan karjan ja isännän kotiin tultua selitti taas teon puolison työksi.

— No, kun tappoi, niin omansapahan olivatkin, sanoi taas kuninkaanpoika eikä nuhdellut puolisoaan.

Mutta kun hän palasi kolmannelta matkaltaan, kanteli Syöjätär hänelle, että hänen puolisonsa on sillä aikaa tapannut lapsensa ja sijalle ottanut vieraan — semmoinen tunnoton on muka hänen puolisonsa.

Silloin kuninkaanpoika, asiaa enempiä tutkimatta, määrsi puolisonsa poikineen pantavaksi umpinaiseen tynnöriin ja heitettäväksi meren selälle. Ja tapahtui niin.

Puoliso poikineen meren selällä umpinaisessa tynnöriässä ajelehtii, ajelehtii, kelluu, kelluu, minkä aikoja kelluneekin, niin yhtäkkiä tynnöri alkaa kolkkaa johonkin — paikallaan kellumaan käy. Silloin poikanen alkaa siellä tynnöriässä puhella äidilleen, sanoo: — Äiti, tynnöri miksi kolkkanee, maalla taidamme olla. Potkaskenko pohjan tynnöristä? — Elä potkase, mereen joudumme! — Potkasken, emme joudu! — No, potkase, jos voinet!

Potkase poikanen pohjan tynnöristä, he pois tynnöristä tulevat — rantaan huomaavat tullessaan, meren saareen.

Mutta se saari on mitä kaunein, — ihmeellisiä, ihania puita, kaikenlaisia kukkia, marjoja, suloisia hedelmiä.

Ja sen keskellä on suuri, kaunis linna, kuninkaanlinna muistuttava, ja sen ympärillä vielä kauniimpia kukkia ja puita ja marjoja, kunnes vihdoinkin äiti ehdottaa, että mentäisiin tuohon ihmeelliseen linnaan.

— Ei mennä, ei mennä, paha tulee, varottaa poika äitiään.

Mutta äiti ei kuule varotusta, vaan menee siihen linnaan, ottaen tietysti poikansakin mukaansa.

Se linna on täynnä suuria kauniita huoneita, ja eräässä huoneessa on pöytä, joka on täynnä kaikenlaisia syötäviä hedelmiä, makeisia, kaikkia herkkuja. No, he siihen pöytään istuvat, sen herkkuja syömään.

Mutta niinpian kuin he ovat istuutuneet siihen ja kosketaneet sen ruokiin, katoaa se pöytä sekä koko linna siitä, ja he jäävät ilman mitään autiolla kolkolle saarelle.

— Johan sanoin sinulle, ei mennä siihen linnaan, sanoo poikanen äidille, kun on näin käynyt.

— Kenpä sen olisi uskonut, lausuu äiti murheellisenä.

No, kun he siihen autioon saareen jäivät, niin täytyy ruveta siinä elämään. Mutta mitään syötävää ei ole, mitään apua ei näy tulevan; heidän täytyy ruveta itsensä etsimään keinoa, millä saada syötävää. He kutovat jonkinlaisen verkon vitsoista ja rupeavat sillä pyytämään kalaa eineekseen.

Kauvan turhaan kalasteltuaan rannikolla saavat he keran siihen suuren hopeakylkisen hauvin. He ihastuvat siitä ja rupeavat sitä kiihkeästi päästämään verkosta.

Haukipa siinä heille puheen laatii, sanoo: — Elkää minua viekö eineeksenne, vaan päästäkää vapauteen, — teh-

nen teille jotain hyvää. — Mitäpä hyvää sinä meille voinet tehdä! Emme päästä sinua, otamme, viemme keitoksemme, sanoo äiti.

— Katsokaa suuhuni, ottakaa sieltä, mitä näette; pyöräyttäkää sitä sitten kolmasti myötäpäivään, kolmasti vastapäivään, toivokaa, mitä tahdotte, ja samassa saatte, mitä haluatte. Tämän lupaan, jos päästätte minut, sanoo hauki.

Silloin poika päästää hauin vapaaksi, ensin otettuaan hauin suusta kauniin, kultaisen sormuksen.

— Tulkoon tähän syötävää ja juotavaa kaikenlaista sekä meille koreat vaatteet, sanoo poika ja pyöräyttää sormusta kolme kertaa myötäpäivään, kolme kertaa vastapäivään.

Samassa siihen tulee pöytä, jossa on kaikenlaista syötävää ja juotavaa ja he saavat koreat vaatteet päälleen. Ihastuneina he käyvät syömään pöydän herkkuja.

— Tulkoon tähän samanlainen linna kuin tässä alkujaan oli ja elköönkä siitä koskaan lähtekö, sanoo sitten jonkun ajan kuluttua äiti ja pyöräyttää sormusta säädetyllä tavalla.

No, linna suuri ja komea silloin siihen kohoa, ja he käyvät sen suuriin huoneisiin. Sitten rupeavat siinä olemaan, eleelemään. Linna ei katoa, ja syötävää ja juotavaa he saavat.

Mutta aika pitkäksi käy siinä yksin eleelessä, ja poika arvelee kerran, että jospa tämän saaren ja mannermaan välille syntyisi pitkä, kaunis silta, niin kelpaisihan sitä myöten joskus astuskella ja sitä tietä maan puolellakin pistäytyä.

Samassa hetkessä tulee siihen pitkä, komea silta, joka yli meren ylittää ja he rupeavat sitä pitkin kävelemään ja joskus sitä myöten maanpuolellakin pistäytyvät. Kuninkaanlinnaan he eivät kuitenkaan uskalla mennä, sillä olihan heidät sieltä niin jyrkästi ajettu pois. Näin rupeaa elämä luistamaan aika hupaisesti meren salaperäisellä saarella.

Kerran sattuu eräs kerjäläinen astumaan meren rantaan ja huomaa meren yli vievän kauniin sillan. Hän lähtee sitä myöten kulkemaan ja tulee siihen saareen, jossa kuninkaanpuoliso ja -poikanen oleilevat. Täällä hän ei taida kyllin kummastella ja ihmetellä sitä komeutta ja kauneutta ja sitä elämän-keveyttä, joka siellä vallitsee, ja samalla saa hän suuresti hämmästelä sitä auliutta ja anteliaisuutta, jota saaren asujat osottavat. Hän lähtee saarelta täynnä kiitollisuutta ja sen loiston luomaa häikäisyä.

Sattuu hän sellaisin mielin osumaan kuninkaan linnaan. Siellä käy hän, täynnä ihastusta ja korulauseita, kertomaan saarenlinnan elämää ja oloja ja saaren asukkaita kiittäessään hän tuskin löytää sanoja.

Silloin kuninkaanpojalle, joka kuuli tämän, pisti oudon tunteen mieleen. Hän rientää siihen salaperäiseen saareen.

Täällä tapasi hän puolisonsa ja poikansa tuossa komeassa linnassa komeissa vaatteissa komean elämän keskellä, mutta hän ei tuntenut heitä. Silloin poika ja äiti, jotka tunsivat hänet, pyöräyttivät salaa hauilta saamansa sormusta säädetyllä tavalla ja samalla olivat kaikki linnat ja koreudet kadonneet ja he muuttuivat siihen asuun, millaisina olivat tynnyrissä saarelle saapuneet, ryysyisiksi ja repaleisiksi. Saari oli muuttunut autioksi ja kolkoksi:

— Tunnetko nyt meitä? kysyi äiti.

— En tunne, ketä olette? kysyi kuninkaanpoika.

Silloin poika ja äiti pyöräyttivät sormusta ja samassa he tulivat siihen asuun, missä he olivat olleet ennen kuninkaan linnassa ollessaan. Silloin kuninkaanpoika tunsivat heidät ja lankesi puolisonsa jalkain juureen pyytämään anteeksi.

Mielellään puoliso antoi anteeksi, ja niin syntyi sula sovinto. Kuninkaanpoika otti puolisonsa ja poikansa takasin omikseen ja päätettiin heti lähteä saarelta pois, kuninkaan linnaan mannermaalle, jossa kuninkaanpoika ilmoitti panevansa toimeen suuret juhlat tapauksen johdosta.

— Mutta mitenkä pääsemme täältä pois? kysyi kuninkaanpoika hämmästyen, nähtyään, että saaren ja mantereen välillä oleva silta oli kadonnut.

— Kyllä siihen keinot keksitään, sanoi poika hymyillen ja pyöräytti sormustaan, jolloin samanlainen komea silta kuin ennen saaren ja mantereen välille syntyi.

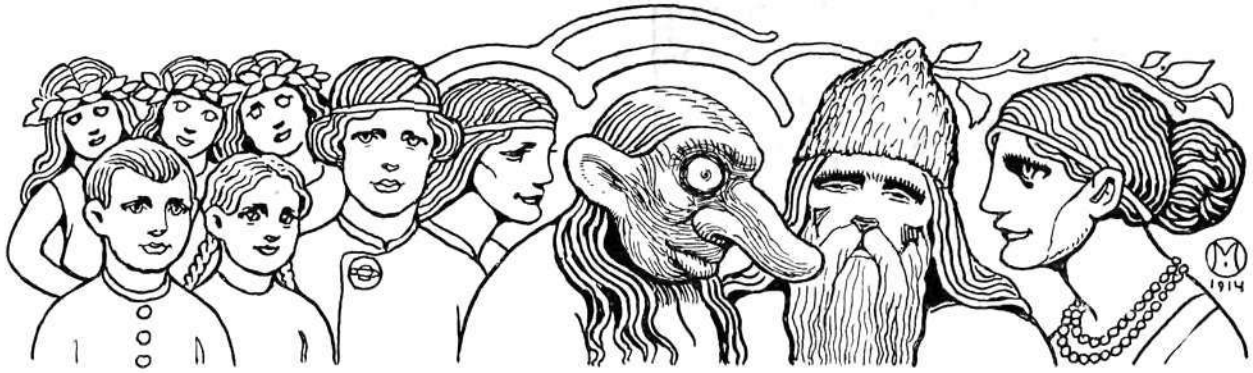
— Mutta millä voimalla te kaikkia näitä teette, sanoi kuninkaanpoika puolisolleen ja pojalleen.

— Se on meidän salaisuutemme; kenties tynnöri ja meri sen ilmaisivat, sanoi poika ja pisti sormuksen taskuunsa. Minä sitä en ainakaan kerro; kertokoon äiti myöhemmin.

— Niin, puhutaan siitä myöhemmin, nyt on aika lähteä jo kotiin, sanoi kuninkaanpoika ja nosti puolisonsa ratsunsa selkään ja lähti itse poikansa kera ratsun perästä astumaan.

Pian tultiin kotiin ja siellä pantiin toimeen ne suuret juhlat. Ja elämä alkoi luistaa entisellä tavalla siellä suudessa, rikkaassa kuninkaanlinnassa, kun siellä ei ollut enää sitä pahaa Syöjätärtäkään. Sillä sille oli kuninkaanpojan poika heti kotiinsa tultuaan tehnyt sen kepposen, että oli pyöräyttänyt sormustaan, jolloin samassa oli siihen saapunut pari hurjaa hevosta ja Syöjätär solmiutunut näiden hurjain hevosten häntiin ja sitten nämä lähteneet hurjalla vauhdilla lennättämään häntä johonkin, jonnekin hyvin kauvas.

Hämättären lahja.

Metsäleikki. Kirjoittanut Anni Swan, kuvittanut O. Muusari. Laulut sepittänyt A. N.

I näytös. Metsässä.

(Kesällä tämä leikki käy parhaiten päinsä metsässä. Talvella riittää muutama kuusi ja kataja, ellei niitä ole, voi mielikuvitus ne loihdita eteesi.)

Sisar. Oi, veljeni rakas, olen jo peräti uuvuksissa. Eikö kotipolkua jo näy?

Veli. Ei vielä, siskoseni. Rohkaise mielesi, kohta olemme, kotona. Hetkisen vielä saloa kierrämme, kuljemme korpea, sitten jo joudumme kotikankaalle. Pian näkyy savu sininen oman isän pirtistä. Juoksemme, riennämme, jo vilkkuu punainen tölli viheriäin koivujen välistä. Halli haukkuu — vielä pari askelta, niin jo olemmekin äidin sylissä.

Sisar. Kunpa jo siellä olisimme. On niin pimeä. Ja minusta tuntuu, että koti on kaukana. Risut repivät jalkojani, puitten oksat raastavat tukkaani. En jaksakaan enää astua.

Veli. Älä itke, sisarkulta. Minä huudan, huhuilen, kenties metsästä meille joku vastaa. (Huhuilee.)

Sisar. Ei vastaa kukaan.

Veli. Kuulepas, sisko, turha on meidän enää pimeässä rämpiä. Jääkäämme metsään yöksi. Kas, tässä on korkea kuusi. Sen tuuheiden oksien varjossa on meillä pehmeä sammalvuode. (Istuvat kuusen juurelle.)

Sisar. Minulla on taskussani vielä leipää, sinä saat siitä puolet. Olisi minulla enemmänkin, mutta äsken annoin siitä oravalle, jonka sinä satimesta pelastit. Se olikin viisas orava, niin kesy ja vikkeli. Ja naukutti aivan kuin olisi jotain puhua tahtonut. (Ojentaa veljelle leipää.) Kas siinä, ota.

(Lapset syövät ja heittäytyvät sitten puun juurelle nukkumaan.)

Veli. Nuku makeasti, siskoseni.

Sisar. Nyt nukkuvat isä ja äitikin kotona pirtissä. Sirkka vain itseksensä sirritelee uunissa, pihakoivun latvassa laulaa rasta, ja lahdella huutaa kuikka.

Veli. Ehkä eivät nukukaan isä ja äiti. Ehkä meitä huutavat, etsivät.

Sisar. Niin — ja itkevät.

Veli. Maltahan, kun huomisaamulla päivä alkaa kehreänsä pyörittää. Silloin me sirkeinä juoksemme kotia kohti, kapsahdamme isän ja äidin kaulaan. Kyllä heiltä silloin kyyneleet kuivuvat.

Sisar (unisena). Ja meiltä.

(Sinipiikain laulua kuuluu kaukaa. Lähestyen yhä. Sinipiikat tanssivat esille. Heillä on seppelä päässä, sinivihreä puku.)

Sinipiikain laulu. *

Armasta olla on metsolan mailla,
leikkiä katvehessa kuusikon,
liidellä lehdossa huolia vailla —
kaikki se kaunista unta on,
kuin tuulen henkäys,
kuin tähden välkähdys
metsällä vieno on viihdyttävyyks.

(*Tellervo, Nyyrikki*, molemmat viheriässä puvussa. *Tellervon* vyöllä pilli, *Nyyrikillä* pieni kirves tai puukko.)

Tellervo. Tännepäin jäljet johtivat.

Nyyrikki (kohottaa kuusen oksia). Tuossa he nukkuvat. Eksyneet ovat poloiset.

Tellervo. Tuudittakaamme heidät suloiseen uneen. He pelastivat rakkaan oravani hengen. Sinipiikat pikkaraiset, laulakaamme, tanssikaamme. (Sinipiikat laulavat.)

Yllä on taivahan välkkyvä katto,
ympäri varjoja on honkien,
vuoteena pehmeä sammalematto,
nukkua siinä on herttainen...
Kuin tuulen henkäys
kuin tähden välkähdys
metsällä vieno on viihdyttävyyks.

Tellervo. Hiljaa, siskot, vaietkaamme. Syöjätär lähestyy. *Nyyrikki.* Miksi niin fuulet?

Tellervo. Enkö sitä tuntisi? Kylmä henkäys käy yli metsän. Kuuletteko, huuhkaja huutaa? (Huuhkaja huutaa kolmasti: uhuu, uhuu, uhuu.)

Sinipiikat. Paetkaamme, paetkaamme.

Tellervo. Entä lapset? Entä Syöjätär heidät keksii?

Nyyrikki. Lähtekää, minä piiloudun tänne puun taakse. Ei syöjätär minua saavuta.

(Sinipiikat rientävät pois. *Nyyrikki* piiloutuu puun taakse.)

Syöjätär (musta kiireestä kantapäähän). Pimeätä on, pimeätä. Mutta näinpä sittekin huntujenne liepeet, te heilakat, sinihelmat. Aina ja joka paikassa te tielläni liehutte. Jospa teidät kerran luolaani saisin, ettepä silloin enää huntujanne heiluttaisi. (Pui nyrkkiään.) Minä vihaan teitä, metsänväki. Sinua, vanha, halliparta Tapio, sun emäntääsi kopeata Mimerkkiä ja koko veikeätä joukkoasi, tyttäriäsi, poikasi. Ellei teitä olisi, saisin mieleni mukaan vallita ja

* Sävel: »Honkain keskellä».

hallita metsässä. (Seisahtuu, vetää ilmaa sieramiinsa.) Tuntuu oudolta tänä iltana metsä. En ole yksin. Täällä on vieraita, kenties ihmislapsia. (Pälyilee ympärilleen.) Ahaa, sinäpä on marjatuohisia. Täällä on siis käynyt lapsia, ihmislapsia—ovat ehkä vieläkin täällä. (Etsii tutkien kaikki paikat.)
Nyyrikki (kuiskaa). Taivahan taatto, hän lähenee kuusta.
Syöjätär (kohottaa kuusen oksia). Ahaa, siis kuitenkin. (Koppaa nukkuvan sisaren syliinsä, poistuu huutaen). Sainpa.
Nyyrikki (tulee esille piilostaan, huutaa Syöjättären jälkeen). Ilkiö, häijyläinen, konnankuoriainen, hämähäkki! Mutta maltas, tästä pitää isäni tiedon saaman. Kerran me vielä sinulta saaliisi ryöstämme, metsän noita. (Juoksee pois.)

II näytös. Tapijon maja.

(Näyttämömuutos. Kuusia ja katajia siirretään siten, että muodostavat majan. Tapio, naavahattu, halliparta ukko istuu kivellä. Sinipiäät toisella puolella, Nyyrikki ja Tellervo toisella.)

Veli (astuu sisään, katselee hämmästyneenä ympärilleen). Minne lienen poloinen joutunut? En ole teidän kaltaisianne olentoja ennen nähnyt, en kotona, en kylällä.

Tapio. Kerro hänelle, Tellervo, tyttäreni, missä hän on.

Tellervo (hypähtää veljen luo). Olet metsänkuningaan linnassa, Tapiolassa. Tuossa istuu isäni, metsän mahtava kuningas, karhujen, sutten ja kettujen kuulu isäntä. Minä olen Tellervo, metsän tyttö, tuossa on Nyyrikki, veljeni, oravien paimen, ja nämä tässä ovat sinipiikoja pikkariaisia, metsänneitoja.

Veli (iloisena). Sittenpä olenkin oikeaan osunut. (Kumartaa.) Rukoilen sinua hartaasti, metsän kuulu valtias, kuulemaan asiאתani ja minua auttamaan.

Tapio. Puhu suusi puhtaaksi, poika!

Veli. Eilen läksimme, sisareni ja minä, marjoja poimimaan. Kuljeksimme, samoilimme kankaita, sillä marjaonni oli huono, emmekä tahtoneet tyhjin tuohisin kotiin palata. Silloinpa pimeä meidät yllätti ja me laskeuduimme tuuhean kuusen suojaan nukkumaan. Mutta aamulla, kun heräsin, oli sisareni poissa, tipotiessään. Minä huusin, huhuilin, häntä ei kuulunut. Juoksin metsän ristin rastin ja jouduin viimein tänne havumajaasi. Auta nyt minua, suuri Tapio, metsänkävijäin ystävällinen auttaja, löytämään sisareni.

Nyyrikki. Minäpä tiedän, missä sisaresi on. Ilkeä Syöjätär hänet ryösti, vei pimeään luolaansa huntunsa kutojaksi, sukkulansa heittäjäksi.

Veli. Oi taivahan pyhä taatto, sisar-rukkani julman Syöjättären vallassa! Auttakaa minua, metsän väki!

Tapio. Hm, poika parka, vaikea on saada Syöjättären vallasta sitä, joka kerran on hänen pauloihinsa joutunut. Minä tiedän ja tunnen Syöjättären kaikki koukut. Ikiajoista asti olemme vihoin eläneet. Yöllä hän vallitsee metsää,

päivällä minä. Hän ovela ei valon aikana minnekään luolastaan lähde. Pelkään pahoin, että saamme monet tuumat tuumitella, monet ajat aprikoida, ennenkuin sisaresi on pelastettu.

Nyyrikki. Tiedäpä, isä, tämä poika sisarensa pyynnöstä mun lempioravani satimesta päästi. Auta siis häntä.

Tellervo. Isäni, kysykäämme äidiltäni neuvoa, hän kyllä keinot keksii.

Tapio. Oikein puhut, tyttini, kysykäämme metsänemännän mieltä.

Mimerkki (astuu sisään komeassa puvussa, käsivarsissa ja kaulassa helmiä).

Tellervo (rientää häntä vastaan). Oi, nytpä apu joutuu, koska äitini noin kullassa kuhisee, hopeassa helkyytelee.

Mimerkki (osoittaa veljeä). Mikä on tuon tänne Tapiolan tanhuille tuonut, kylien lapsen, pirtinpojan?

Tellervo. Äitiseni, Syöjätär on häneltä sisaren katalasti ryöstänyt, unessa vienyt tuuhean kuusen alta.

Mimerkki (vihoissaan). Taasko on häijyläinen ollut pahojaan tekemässä, metsääni pilaamassa! Siksipä karjani olikin niin peloissaan, kun aamulla sen kotiin kutsuin.

Tellervo. Niin, äitini, säikähtyneet olivat elukat, puitten ja pensaitten suojassa piileksivät. Vasta kun heitä simapillilläni vihelsin, uskalsivat kätköistään tulla.

Tapio. Mikäs neuvoksi? Syöjätär kohta valtakunnassamme vallitsee aivan kuin omassaan. Etköhän, mielevä eukkoni, keksi mitään neuvoa häntä masentaaksemme?

Mimerkki (mieltii, ottaa suuren hopea-avaimen vyöltään. Tellervolle) Mene, tyttäreni, juokse aittaan, ota sieltä kultalipas, joka katonrajassa välkkää. Se tuo minulle.

Tellervo (lähtee).

Tapio (Mimerkille). Mitä aiot, emäntäni, kummia kuulin?

Mimerkki. On aika toimia.

Tellervo (palaa kantaen kultalipasta).

Mimerkki (veljelle). Ihmislapsi, katsele tätä lipasta. Se on Päivätären kummilahja tyttärelle Tellervolle. Sen sisään on Päivätär itse kätkenyt kimpun auringon kultaisia säteitä. Tämän ihmeellisen taikakalun avulla voit pelastaa sisaresi. — Tellervo tyttäreni, tahdotko antaa kalliimman aarteesi Syöjättären kukistamiseksi?

Tellervo. Tahdon äiti, minä vihaan Syöjättärtä. Hän pelottaa pieniä oraviani, jäniksiäni ja lintujani. Hän saa metsän eläimet pahansuisiksi ja riitaisiksi. Pimeyttä ja vihaa hän kylvää ja turmelee metsän rauhan. Salli opastaa tämä ihmislapsi hänen luolalleen ja karkoittaa Syöjätär pesästään.

Mimerkki. Mene ja tuhoa pimeyden valta.

Tapio (ojentaa sauvansa veljelle). Ota tämä, se johdattaa teidät Syöjättären luolalle. (Tellervo ja veli lähtevät.)

III näytös. Metsä. Taustalla musta luolan suu.

(Luolan saa ripustamalla mustan vaatteen seinälle.)

Tellervo. Nyt olemme perillä. Tuossa on luola. Sinun täytyy nyt yksin astua sisään, sillä me Tapiolan väki emme saa jalkojamme tahrata astumalla Syöjättären mustaan luolaan. Sellainen on metsän laki. Vaali lipasta tarkoin ja avaa se vasta Syöjättären silmien edessä.

Veli. Kiitos, Tellervo kaunis. Rohkeasti astun häijyn noidan luolaan. (Katoaa luolaan) Huh, kylläpä on pimeä!

Tellervo. Sinne hän katosi, tullee ko takaisin. Jospa vain osaisi lippaan oikealla ajalla avata!

Syöjätär (luolassa). Tänne, peikot, palvelijani uutterat! Ylös, tuhotkaa, tuhotkaa rohkea vieras!

Peikot (huutavat). Tuhotkaa, tuhotkaa!

Tellervo. Pelkään, vapisen. Huu kuinka peikot huutavat!

Syöjätär (luolassa). Vie pois, vie pois valo, saat kaikki aarteeni, jos viet valon pois!

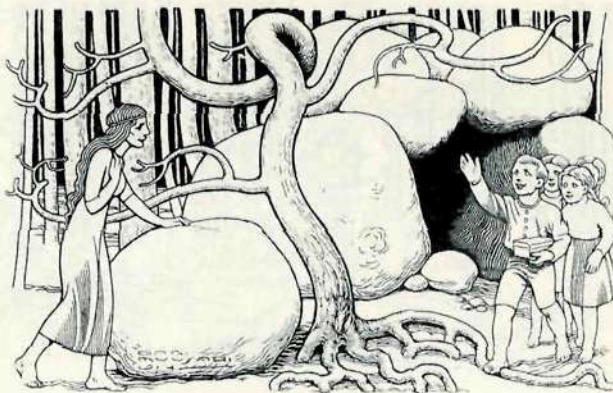
(Veli, sisar ja joukko muita tyttöjä rientää ulos luolasta.)

Veli. Hei heleijaa! Tellervo, metsän tytti! Nyt on Syöjätär ijäksi lähtenyt metsää turmelemasta!

Tellervo. Kerro, mitä tapahtui!

Veli. Minä astuin luolaan. Silloin Syöjätär, joka parailaan kehräsi mustaa rihmaa sysimustalla rukilla, minut äkkäsi ja alkoi huutaa peikoilleen: Tuhotkaa, tuhotkaa! Peikot kaikki kimppuuni vihasina kuin herkiläät. Mutta minä astuin rohkeasti Syöjättären eteen ja avasin lippaani kannen selko selälleen. Ihana päivänvalo silloin lippaasta esiin tulvehti kirrkaana, valaisten luolan pimeimmänkin sopen. Syöjätär peitti käsillään silmänsä ja ulvoi, peikot tekivät samoin. Sitten kaikki pakosalle riensivät luolan sokkeloihin. Mutta me joudutimme ulos. Katsohan minkälaisen parven tyttöjä Syöjätär on luonaan pitänyt.

Sisar. Oi katalaa oli siellä olo. Kutoa saimme pimeässä liskojen ja kyiden parissa. Kiitos sinulle, armas Tellervo, että meidät pelastit.

Kaikki. Kiitos, Tellervo!

Tellervo. Veljesihän teidät pelasti. Ja nyt jääkää hyvästi. Kulkekaa suoraan eteenpäin. Nyyrikki veljeni on teille pilkkuja osviitaksi puihin veistänyt. Seuratkaa niitä.

Veli. Mielellämme sinua palkitsisimme, Tellervo, Tapiolan tytär. Sano, mitä haluat.

Tellervo. En halua palkintoa. Yhtä teiltä, lapset, kuitenkin pyydän: kulkekaa kauniisti isäni valtakunnassa, älkää karjaamme hätyyttäkö, pikkulintujamme ahdistelko, metsän puita ja kukkasia raiskatko.

Kaikki. Sen lupaamme, armas Tellervo.

Tellervo (katoaa huiskuttaen sinistä liinaansa.) Siskoni kutsuvat. Jääkää hyvästi. (Sinipiikain laulua kaukaa. *)

Aamun armaan auetessa
valo maille loistaa,
purppuroipi metsät, vaarat,

Aamun armaan auetessa
vaipuu öinen valta,
peikot poistuu, toivon laulu
rotkon varjot poistaa.

* Sävel: »Miksi laulat, lintusen!».

Sota.

Sotajutut kaikkein suussa
kun jo oli elokuussa,
myöskin lapset Tervolan
sodan alkoi ankaran.

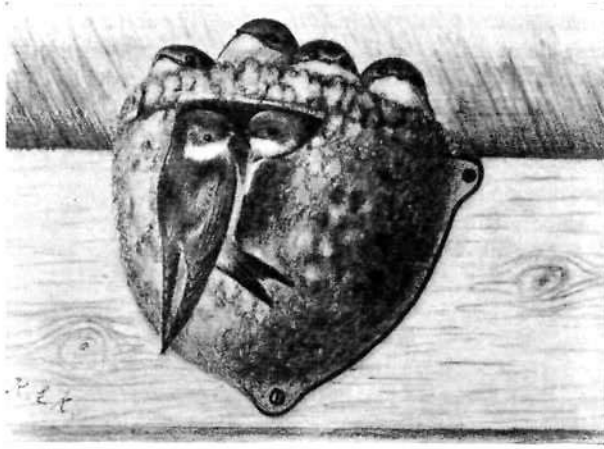
Pölkkytykki — oiva malli,
oksan päässä paukkunalli,
puolustajain patteri
rattahilla kulkevi.

Siellä „pelkiläiset“ ovat.
Mutta viholliset kovat
joukko-osastonsa tuo,
hivittävän tykin luo.

Huudetaan halk' kouraratin:
„Välit katkes tiplomatin!“
Silloin tykki paukahtaa,
„pelkiläiset“ pinkoaa

pinon päälle riihen luoksi,
ja ken ensiks sille juoksi,
hän saa sitten kunnian
laukaista taas kanuunan.

Miehet vaihtuu, jatkuu sota,
mutta — se on mainiota —
verta ei vuoda tippaakaan,
hikihelmet vierii vaan.

Pääskysten kekseliäisyyttä.

Kirjoittanut ja kuvittanut R. E. Riviikko.

Muutamia vuosia sitten ilmestyi pääskysiä erään uutisrakennuksen pihamaalle. Ne lentelivät vallattomasti edes takaisin pyydystellen pieniä hyönteisiä, jotka taajoissa joukoissa näyttivät kohoavan läheisestä järven rannasta. Tuontuostakin ne lähestyivät rakennusta, jota telineet vielä ympäröivät. Haarapääskysket lensivät päädyn pyöreistä koriste-riijistä sisälle ilmeisesti ajatellen pesän tekoa yliselle, räystäspääskysket taas riippuivat kuistin räystäään alla pidellen kiinni rösöpintaisesta seinästä pienillä, terävillä kynsillään. Monia päiviä jopa viikkojakin ne siinä lentelivät, kantoivatpa nokassansa saveakin, jota kiinnittivät kokkareen sinne toisen tänne huolimatta siitä, että kaikkialla vielä koputettiin ja maalari siveltimellään pyyhkäisi väriä reunalautoihin.

Paikka ei lopultakaan ollut lintujen mielestä turvallinen, koskapa kesäkuun alussa katosivat näkyvistä. Mutta seuraavana keväänä ilmestyivät pääskysket jälleen. Tällä kerralla oli niitä varten kuistin räystäään alle kiinnitetty neljä sementistä valettua pesää niin valmista, että niitä ei tarvinnut kuin sisustaa höyhenillä ja muilla pehmikkeillä. Olisinpa halukas väittämään, että pääskysvieraat olivat ainakin osaksi samoja, jotka jo edellisenä kesänä olivat paikan edulliseksi katsooneet, mutta sittenkin olleet pakotetut hakemaan muualta turvallisemman katoksen. Linnut eivät hetkeäkään epäilleet, lensivät suoraa päätä pesiin, ja pitkän aikaa kesti riidan kania pesien omistamisesta, sillä tulokkaita olisi ollut paljon enemmänkin kuin tila salli. Samaan pesään tuppautui väliin kolmekin lintua yht'aikaa, usein riippui kolmas aukon ulkopuolella kahden tuopatessa sitä luotaan. Ja vikinää kesti aamusta iltaan räystäään alla. Riidat sovittiin toki viimein, ja nyt oli kullakin pesällä omistajansa.

Kaupasta saadut pesät ovat sekä kokonsa että muotonsa ja värinsä puolesta tarkkoja jäljennöksiä pääskysten tekemistä pesistä. Ulkopintakin on rösöllinen jäljitellen niitä pieniä savikokkareita, joita linnut nokassansa kantavat ja toisiinsa liittävät. Aukko on puolikuun muotoinen ja niin matala, että pääskynen paraaksi sisälle mahtuu. Ja tämä on perin tärkeä seikka, koska kotivarpunen muuten voisi anastaa pesät jo ennen kuin pääskysket ovat matkaltansa saapuneet, eikä niitä enää toiselle luovuta.

Sattuipa kerran, että varpusemo istui pesässä pääskysten palattua eikä suostunut lähtemään siitä millään hinnalla. Pääskysten tullessa aukolle se iski vahvalla nokallaan, joten höyhenet pölähtivät. Ei auttanut sekään, että pääskysiä

kerääntyi aika parvi varpusta härnäämään. Silloin lensivät pääskysket rannalle, täyttivät suunsa savella ja hyökkäsivät pesälle pahat aikeet mielessä. Siinä samassa oli pesän suu muurattu umpeen ja varpunen teljetty pimeyteen. Varpusta ei tuore savi kuitenkaan voinut vankeudessa pidättää, se koputti koputtamistaan, kunnes pesä irtaantui liitteistään ja kopsahti alas hajoten pieniksi pirstaleiksi. — Varpusten takia väitetään pääskysten viime aikoina muuttaneen pesänsä rakennusmuotoa ja ennen kaikkea pienentäneen aukkoa niin ahtaaksi, että tupaten siitä itse mahtuvat.

Pääskysten mielestä lienevät sementtipesien aukot olleet liian väljät, koskapa heti ryhtyivät niitä korjaamaan mielensä mukaisiksi. Kahden puolen poikittaista aukkoa kannettiin savea, jotta reikä tuskin oli viidenkään pennin kokoinen. Silloin tällöin tuotiin joku roska, valkea höyhen tai ohdakkeen haiven, ja iloista häärimistä kesti päivät pääksytyksin.

Kesäkuun alussa kävi elämä pesässä hiljaisemmaksi; vain neljä lintua lensi läheisellä pellolla hyönteisiä pyydystäen. Ja kun ne silloin tällöin pesään pujahtivat, kuului sieltä toisenkin ääni ikäänkuin vastailevan: täällä olen ja hyvä on ollakseni. Puoliso siellä hautoi muniaan jälkeläisiään odotellen ja ukko pieni toi viihdykseksi suun täyden pyytämäänsä pikkua sääskiä. — Jopa näkyi eräänä aamuna kahden pesän alla valkeita kuoria, josta saattoi päätätä että pienokaisia oli syntynyt.

Nyt alkoi niiden ruokinta. Ensinnä vain pienissä annoksissa tuotiin tietenkin hyvin valittua ja jo puoleksi suussa pehmitettyä ruokaa, sillä sokeina ja heikkoina ne eivät vielä paljoa tarvinneet. Sitä enemmän ne olivat lämmön ja suojeluksen tarpeessa, josta syystä emo ei niitä pitkäksi aikaa yksin jättänyt. Silloin tällöin näki emon nokassansa kantavan valkoista kokkareta, poikasten ulostuksia, pudottaakseen sen vähän matkan päähän pesän ulkopuolelle.

Mutta vitinä kävi päivä päivältä yhä äänekkäämmäksi, valkeat jäljet kuistin seinällä kasvavassa viiniköynnöksessä osoittivat, että poikaset jo kykenivät omin neuvoin aukolle. Kävi pian välttämättömäksi naulata pesäparien alle pienet laudanpätkät, joille ulostuksia pian kerääntyi pieneksi kummuksi. Parin viikon perästä olivat poikaset kaikissa pesissä niin isoja, että tirkistelivät aukosta ulos, pitäen silmällä emojen lentoa ja hyönteisten kiinnittämistä. Jokainen koetti päästä reiälle saamaan annoksen, jonka isä ja äiti heille kantoivat. Mutta useampia kuin kaksi ei siihen kerrallaan mahtunut. Vitinä muuttui nyt niin äänekkääksi, että ilmeisesti pesissä oli alituinen riita ja tora käymässä siitä, kenen vuoro tuli olla aukolla. Joku yritti ja yritti jo pesän ulkopuolelle räpistellen siipiään ja pidellen kiinni toisella jalallaan, mutta ei uskaltanut hellittää peläten putoavansa alas.

Liian vallattoman tepastelemisen huomasivat vanhemmat vaaralliseksi ja uhkarohkeiksi, etenkin kun iso kollikissa aamulla varahin nuoleskeli huuliaan pesän alla ja kerran jo kapusi katolle pahat aikeet mielessä. Mutta vanhempien kekseliäisyys selvitti koko pulman.

Sementtipesien katon kaltevuus oli paljon suurempi kuin kuistin räystäään, joten näiden väliin jäi siksi avara tila, että vanhemmat saattoivat siellä levätä ja yönsäkin nukkua. Eräänä päivänä oli poikanenkin sinne joutunut, ties miten, ja oli vähällä luisua alas kaltevalta pinnalta. Nähdessään poikasensa vaaranalaisen aseman, vanhemmat päästivät surkean valituksen, räpyttelivät sen ympärillä koettaen sitä tukea ja varoittaa, samalla kuin ne ilmeisesti miettivät, miten pienokainen olisi pelastettavissa. Silloin toinen linnuista lensi rannalle, toi savea pesän katolle, toinen teki

samoin, ja näin jatkettiin, kunnes kalteva pesän katto oli muurin ympäröimä. Pesässä oli nyt kaksi kerrosta, ylempänä katolla kuisti, josta poikanen vaaratta kurkisteli. Miten kaikki lienee tapahtunutkaan, mutta pian oli yläkerrassa koko poikue, eikä nyt enää tarvinnut valittaa tilan ahtautta. Kaikki viisi lintua istui yläkuistin reunalla vierekkäin, ja kukin saattoi rauhassa nähdä miltä maailma näytti.

Naapuripesän asukkaat huomasivat keksinnön erittäin käytännölliseksi, ja pian oli niilläkin samallinen kuisti pesässä katolla. Kolmannen ja neljännen pesän asukkaat

keksivät toisen yhtä tepsivän keinon. Ne sijoittivat poikansa pesien alla olevalle laudalle. Mutta kun tälle oli kehräntynyt kartiomainen kumpu ulostuksia, joka vaikeutti siellä oleskelua, alkoivat ne koputella sitä nokallansa ja viskellä alas pala palalta. Kun lauta oli vaakasuora, eivät poikaset putoilleet alas, mutta sittenkin oli edellinen keksintö nerokkaampi.

Tämä pieni havainto on lisänä siinä havaintojen sarjassa, joka osoittaa linnuillakin olevan älyä eikä vain sokeata vaistoa.

„Eläintarhassa.”

Kirj. Max Oker-Blom. Kuivittanut U. Soldan-Profeldt.

Maunu ja Eino olivat saaneet isältään luvan päästä ensi kesänä kalastusmatkalle Siikajärvelle, kun vain olisivat niin ahkerat, että ilman ehtoja pääsisivät seuraavalle luokalle. Pojat kävivät lyseossa. Maunu oli jo neljänellä luokalla, nuorempi veli vasta toisella. Eikä poikia juuri tarvinnut paljon kehottaa pitämään koulutehtävistään huolta; sen he tekivät jo innolla muutenkin. Isä olikin antanut tämän lupauksensa Maunulle pikemmin vain syntymäpäivälahjaksi pojan toukokuun alussa täyttäessä neljätoista vuotta.

Isä oli monta kertaa kertonut pojilleen Siikajärvestä. Se oli muodostunut poikien mieleen jonkinlaiseksi kalastuspaikan ihanteeksi. Isä oli näet matkoillaan käynyt siellä ja kuullut paljon puhuttavan Siikajärven ahvenista ja lahnoista. Hän oli siellä myöskin tutustunut kunnon mieheen, joka asui juuri tämän kalaisan järven rannalla. Tämä metsänvartija Kiiski oli aina tehnyt isään niin herttaisen ja hyväntahtoisen vaikutuksen. Isä oli nyt suunnitellut pojilleen jonkun viikon kestävä kalastusmatkan hänen luokseen, mikä sopikin erittäin hyvin, sillä olihan metsänvartijallakin jotenkin samanikäiset pojat kuin Maunu ja Eino.

Lukukausi päättyi. Molemmat pojat olivat kunnostautuneet. Isä ja äiti olivat mielissään poikien hyvin suoritetusta työstä. Ja nyt sitä lähdeittiin oikein miesjoukolla urheilukauppaan. Isä hoiti kukkaroa, ja pojilla oli silmät pyöreinä. Molemmat pojat saivat onkisiimoja, koukkuja ja kaikki, mitä siihen tarvittiin. Maunu sai lisäksi vielä uistimen ja liipinkin; Einolle isä osti pienen verkon. Ja poikien silmät loistivat heidän kantaessaan tavaroita kotiin.

Äiti oli jo järjestänyt pojille matkalaukkuun kaikki, mitä heidän piti saada mukaansa Siikajärvelle. Ja sitten koitti se hetki, jota pojat jo kaiken kevättä olivat päivisin ajatelleet ja öisin uneksineet.

Vanhemmat saattoivat poikia asemalle. Junan kuljettajan pilli soi, veturi puhalsi kimakalla äänellä, ja juna lähti liikkeelle. Pojat istuivat vastatusten vaunun ikkunan ääressä, vuoroin katsellen ulos ikkunasta, vuoroin taas tarkastellen matkalippujaan, joissa oli kaupungin nimi ja Korpimäki, — sen aseman nimi, jonne poikien piti matkustaa. Korpimäki oli Siikajärven rannalla, ja siellä piti metsänvartijan olla poikia vastassa.

Kolmen tunnin junamatka oli pian tehty. Juna pysähtyi, ja pojat astuivat matkalaukkujaan kantaen vaunusta. Metsänvartija oli vastassa ja otti heidät ystävällisesti huostaansa. Oli puolen tunnin soutumatka Kiiskin kotiin, Särkilahteen.

Veneessä odottivat metsänvartijan pojat Mikko ja Niilo, joista edellinen oli tuossa viidentoista vuoden korvissa, Niilo jotenkin Eionon ikäinen.

Poikien tervehdittyä toisiaan Kiiski itse istui soutamaan etutuhdolle, Mikko keskituhdolle, Niilo asettui pitämään perää. Ja nyt sitä mentiin aika vauhtia, niin että vesi keulan edessä kohisi.

Pojat olivat alussa hiukan ujoja toisilleen. Mutta kun Kiiski otti puheeksi Siikajärven lahnat ja ahvenet, niin kaikkien kielet irtaantuivat. Kysymyksistä ja kertomuksista ei tullut loppua, ennenkuin pikkunen perämies komensi: »Jo riittää soutu». Ja niin oltiinkin metsävartijan asunnolla.

Se oli pieni punainen talo rantatörmällä. Veneestä noustaessa sanoi Kiiski:

»No nyt saavat Maunu ja Eino mennä vinttikamariin ja asua yhdessä Mikon ja Niilon kanssa. Siinä kamarissa ei ainakaan halla pane nuoria miehiä, kun tuvan savupiippu kulkee huoneen läpi.»

Mikko ja Niilo auttoivat vieraita matkatavarojen kantamisessa. Ja pian oltiin kiivetty jyrkkiä portaita talon ullakolle, jonka toisessa päässä tuo kamari oli. Huoneessa oli kaksi vuodetta, jotka nähtävästi olivat Mikon ja Niilon makuusijoina. Maunu tuli tätä nähdessään kohta itsekseen miettineeksi: »Missähän minä ja Eino sitten saamme nukkuu?» Mutta hän ei kuitenkaan sanonut sitä ääneen.

Nytkös siinä häärättiin. Matkalaukut piti heti avata ja näyttää Mikolle ja Niilolle, minkälaisia kalastusvehkeitä oli mukaan tuotu. Kun oli kotvan aikaa tavaroita tarkasteltu, huokasi Eino: »Huhhuh, kun minulla on kuuma!» — »Kovin täällä onkin kuuma!» sanoi siihen Maunukin ehdottaen, että avattaisiin ikkuna.

Eino kääntyikin heti sitä avaamaan. Mutta kun hän ei päässyt selville, missäpäin ikkunan hakaset olivat, pyysi hän Mikkoa avuksi. Mikko tuli katselemaan ikkunaa, mutta ei hänkään nähnyt siinä hakasia. »Miten sitä sitten avataan?» kysyi Eino Mikon yhä urkkiessa, miten sen asian tulisi tapahtua. Niilo kuitenkin selvitti asian aivan yksinkertaisesti virkahtaen: »Eihän se ikkuna ole koskaan ennenkään ollut auki, tokko sitä ollenkaan voikaan avata!».

Eikä sitä voinutkaan avata. »Pannaan ovi raolle», tiesi Mikko neuvoksi, niin pääsee lämpö vähän pakenemaan.» »Mennään ulos», kehotti Maunu, »kun täällä on niin tavattoman kuuma». Ulos mentiin ja käytiin rannalla katsomassa nuottakotaa ja verkkoja, joita oli koko liuta.

Oli jo iltapuoli päivää. Mikon ja Niilon äiti tuli kohta pyytämään lapsia illalliselle. Ja siinä sitä nyt pian nähtiin, ettei Siikajärvellä ollut kaloista puutetta. Pöydässä oli leveästä lahnasta leikattua suolakalaa. Ja lisäksi tuli vielä paistettua ahventa. Vilkkaan puhelun varassa oli illallinen

„Maunu nousi vuoteelta ja riisui paidan”.

pian syöty. Käytiin sitten vielä lähellä olevalla vuorella auringonlaskua ihailmassa ja sitten mentiin levolle, että jaksettaisiin ajoissa nousta. Kiiski oli sanonut aamulla läh-tevänsä katiskoja katsomaan, niin että pojat jo heti pääsi-sivät oikein kunnolliseen kalastuksen alkuun. Hyvää yötä isäntävälle sanottuaan läksivät Maunu ja Eino vintti-kamariin, metsänvartijan omien poikien mennessä vielä äidin määräämille askareille.

Huoneeseen oli nyt tehty lattialle kahden hengen tila, ja vuoteisiin oli pantu ihan uudet, puhtaat lakanat ja niin-ikään puhtaat tyynympäilykset. »Missähän me nyt nukum-me?» uteli heti Eino nämä laitteet nähdessään.

Mutta Maunu ei saanut siihen vielä mitään vastaneeksi, sillä huoneesta löyhähti häntä vastaan niin ummehtunut ja omituisen raskas ja kuuma ilma, että hän ei malt-tanut olla ääneen huoahdamatta: »Miten me voimme tässä kuumuudessa nukkua? Ihan me tukehduimme, kun ei saa edes ikkunaakaan auki!» Ja heti rupesivat veljekset neuvot-telemaan, miten tuo ikkuna saataisiin auki. »Eihän se voi olla niin ikuisiksi kiinni naulattu, ettei se jollakin tavalla lähtisi irti paikoiltaan!» arveli Eino.

Kotvan kuluttua olivatkin pojat selvillä siitä, miten tulisi menetellä. Ja kun Mikko ja Niilo vähän ajan kuluttua saa-puivat huoneeseen, ehdotti Maunu, että Mikko hankkisi tikapuut ja kiipeisi ulkopuolelta katsomaan, mikä siinä on vastassa, koskei ikkuna aukea. Kun Mikko huomasi vie-raittensa puuhut, meni hän puhumaan isälleen, joka nos-tikin tikapuut ikkunaan kohti, otti pari naulaa pois tieltä ja nosti pois koko ikkunan, joka nyt oli ihan valloillaan. »No ehkä ne kaupunkilaiset nyt saavat ilmaa nokkaansa!» vir-kahti hän sitten vähän ivallisesti itsekseen arvelen: »On näet kullakin oma tapansa». Ääneen hän sitten kuitenkin ystävällisesti sanoi: »Hankitaan huomenna saranat, niin voi sitten mielin määrin pitää ikkunaa auki tahi kiinni, miten milloinkin tahtoo.»

Kun sitten kaikki neljä poikaa taas oli vinttikamarissa, niin Maunu kysyi Mikolta: »Eikö teidän koulussanne ollen-kaan lueta terveysoppia, kun te voitte elää sellaisessa hu-onossa ilmassa, että siihen ihan tukehtuu?» »Kyllähän sitä luetaan» vastasi Mikko vähän hämillään, »mutta en tiedä, onko isä koskaan sitä kirjaa tarkemmin katsellut».

Kaikista tuntui nyt kuitenkin niin suloiselta, kuin saa-tiin raitista ilmaa tulvimaan kuumaan huoneeseen. Olihan iltakin niin herttaisen ihana, ja laulurastaan vaihtelevat liverrykset kuuluivat nyt niin selvään lahden toiselta puolen.

Ruvettiin levolle. Maunu sai maata Mikon, Eino Niilon vuoteessa; talon omille pojille oli aijottu tila lattialla.

Oltiin hetkisen hiljaa, ja Niilon rauhallisesta hengityk-kestä saattoi päättää, että hän jo nukkui ihan sikeästi. Maunu ja Eino eivät kuitenkaan heti päässeet nukahtamaan, sillä huoneessa oli vieläkin kovin lämmin, vaikka ikkuna olikin auki. Väsymys Einoa kuitenkin painoi, ja hän alkoi jo vähi-tellen vaipua uneen. Mutta myötäensä hän käännähti ja väännähti, niinkuin puoliunessa.

Maunu oli yhä hereillä. Hän oli kiinnittänyt huomiotaan kaapin alla kuuluvaan ääneen likellä sitä paikkaa, josta savu-piippu kulki huoneen läpi. Siellä pieni hiiri nakerteli leivän-kantaa, ja Maunu arveli itsekseen: »Kas, hiiriä makuu-huoneessa?»

Samassa hän tunsu jonkin ryömivän niskassaan ja hy-pähti pystyyn siepasten kädellä korvan takaa. »Hyi, mikä se oli?» huudahti hän. »Olisiko se ollut hiiri?» Muut nuk-kuivat, eikä kukaan häntä kuullut. Hän koetti uudelleen nukkua. Mutta nyt puri häntä kainalosta. Maunu nousi vuoteelta ja riisui paidan pois aikoen pudistaa sitä, niin että varmaan tietää, ettei siinä mitään oudompaa ole.

Ja hän rupesi uudelleen vuoteeseen. Mutta nyt hän oli hukassa: puri milloin jalkaa, milloin niskaa; milloin ryömi jotakin rinnalla milloin käsivarrella. Hän huudahti taas ääneen ja hyppäsi uudelleen vuoteeltaan. Siihen heräsi nyt Einokin valittaen: »Täällä niin puree ja kutkuaa!»

Einokin nousi vuoteestaan, ja molemmat veljekset astui-vat ikkunan luo tarkastamaan, mikä heissä oikein oli, kun koko ruumista niin kiusasi. Kauhukseen huomasi Maunu, että Einon paidassa olkapään kohdalla kiipesi ihkasan elävä lude, ja hän sanoi samalla veljelleen: »Tule, Eino, likemmäksi ikkunaan, niin minä napahutan sen ikkunasta ulos!» Ja niin tehtiin, mutta silloin huomasi Maunu vielä toisenkin luteen ryömivän pitkin hihaa ja yritti senkin napahuttaa pois. Siitäpä ei tullutkaan mitään, sillä samassa tuntui taas jotakin ryömivän Maunun omassa niskassa, ja hän huusi kiireel-lisesti Einolle: »Katso sukkelaan, mikä niskassani on!»

Maunu taivutti päätään, että Eino voisi paremmin nähdä. Nytpä Eino oikein säikähti ja huusi: »Hyi, mikä se on! En minä uskalla siihen koskea, kun sillä on niin pitkät sarvet!» Maunua oikein puistatti, ja hän löi itse kädellään niskaansa. Silloin putosi tuo sarvekas pöydälle, ja Maunu huudahti kauhuissaan: »Torakka! Hyi!»

Siihen heräsi Mikko. Nähdessään vieraansa häärivän avonaisen ikkunan edessä tiedusteli hän: »Mitä te siellä hommaatte, kun ette nuku?» — »Kun täällä on kaikenlaisia eläviä!» vastasi Maunu vähän hermostuneesti.

»Mitä te niistä välitätte», virkkoi Mikko tyyneesti. »Eivät-hän ne ole sen kummempia kuin luteita ja torakoita. Ei-väthän ne mitään tee!» Ja hän kehoitti vieraitaan mene-mään levolle.

„Oli niin mukava uujota puhtaisiin heiniin.”

„Pojat olivat touhussa päivät pääksytysten.“

Maunu ei malttanut olla vastaamatta vähän pistävästi: »Mikä lepo se siellä on, kun vuoteet ovat täynnä levottomuutta.» Mutta Mikko vain verkalleen selitti, että ovathan hän ja Niilo tähän asti nukkuneet niissä, eikä siitä ole ollut mitään haittaa.

Yhdessä nyt kuitenkin mentiin vuoteita tarkastelemaan. Voi kauhistusta, mitkä markkinat siellä oli! Luteita kihisi, ja torakat astuskelivat ylpeinä kuin mitkään sotapäälliköt pienempien sotamiesten joukossa. »Oikeinhan tämä on kokonainen eläintarha», sanoi Maunu ivallisesti.

Vaikka Maunun sanat vähän pistivät Mikkoa, niin täytyi hänen kuitenkin ruveta neuvotteluihin, miten asiat järjestettäisiin, että kaupunkilaiset, jotka eivät olleet tottuneet tällaisten elukkain kanssa yhdessä nukkumaan, saisivat maata rauhassa.

Vihdoin keksittiin keino. Maunu ja Eino riisuivat ensin näkin paitansa pois ja tarkastivat niitä oikein tarkkaan, ettei niissä mitään asiaan kuulumatonta olisi. Niinikään tarkastettiin päanalukset. Ne asetettiin sitten keskelle lattiaa ja Maunu ja Eino rupesivat nukkumaan paljaalle lattialle; peitteeksi otettiin saali, jonka äiti oli antanut pojille matkaan. Ja niin sitä sitten saatiin nukkua muutamia tunteja rauhassa, joskin tavattoman kovalla patjalla.

Metsänvartija huusi varhain avonaisen ikkunan läpi: »Työhön pojat! Katiskoja katsomaan!» Kiireimmän kautta oltiin pystyssä. Niilo ihmetteli, miksi Maunu ja Eino nukkuivat lattialla, mutta Mikko kuiskasi hänen korvaansa, ettei olisi huomaavinaan.

Aamukahvit juotua mentiin rantaan. Sieltä kiiti vene kaislikon läpi lahden pohjukkaan, jossa oli kolme katiskaa. Nyt ei ollut aikaa ajatella viime yön kiusallisia kokemuksia; eikä niistä puhuttu mitään. Innoissaan olivat kaupungin pojat, kun Kiiski liipillään ammensi kaloja venheeseen. Ensimmäisestä katiskasta saatiin vain yksi ainoa pienenpuoleinen hauki, mutta toisesta nosti Kiiski kokonaista seitsemän suurta lahnaa, ja kolmannelta tuli taaskin neljä lahnaa. Poikien silmät loistivat, kun elävää saalista veneen pohjalla katselivat.

Kotiin tultua ruvettiin panemaan onkia kuntoon. Ei ollut lapsilla sinä päivänä aikaa levätä. Käytiin ongella sekä aamupäivällä että illemmällä. Ja ahvenia saatiinkin päivän kuluessa yhteensä kolmatta kiloa.

Maatamenoajan lähetessä sanoi metsänvartija: »Eivätkö pojat tahtoisivat kerran nukkua heinäladossa heinien päällä; siellä on pehmonen ja tarpeeksi lämmin?» Pojat tahtoivat mielellään kokea tällaista maalaiselämää. Ja Maunu heti ajatteli itsekseen: »Ehkei siellä ole luteita ja torakoita!»

Mikko oli uskonut vanhemmilleen, miten yöllä oli käynyt, ja äiti oli silloin isälle ehdottanut, että lapset nukkuisivat muutaman yön ladossa. Sillä aikaa hävitettäisiin luteet ja torakat pois vinttikamarista. Seuraavana päivänä huomasi Maunu ja Eino, että vinttikamarin vuoteet ynnä kaikki muutkin huonekalut oli tuotu pihalle sekä että niitä jos jollakin lailla puhdistettiin. Möyskin itse vinttihuoneessa oli toimeenpantua täysi sota noita syöpäläisiä vastaan. Sen oli Maunu nähnyt käydessään matkalaukustaan hakemassa leivoksia, jotka äiti oli niin sievästi käärinty paperiin pojille eväiksi ja kodin muistiksi, mutta jotka syöpäläiset olivat ennättäneet turmella.

Muutama yö nukuttiin ladossa. Ja mainion hyvä siellä olikin maata. Ei ollut eläviä; ja oli niin mukavaa vajota noihin puhtaisiin heiniin, joilla oli oma miellyttävä tuoksunsa.

Pojat olivat touhussa päivät pääksytysten. Ja huipaista oli maalaiselämä. Kalastettiin ja uitiin ja oltiin milloin missäkin, missä vain joku muu oli työnhommassa. Ja koetettiin olla apuna, minkä verran kukin kykeni. Eikä Särkilahdi ollut »eläintarha» vain syöpäläisten ansiosta. Lintuja oli metsät täynnä; liverrystä kuului joka haaralta; ja kaloja oli järvestä, minkä vain jaksoi onkia.

Muutaman päivän kuluttua tuli kylmempi sää, ja Kiiski kehotti lapsia nyt jälleen muuttamaan vinttikamariin takaisin. Eikä käynyt vastaan sanominen, vaikka Maunun mieleen heti tuli tuon ensimmäisen yön kamalat kokemukset. Mutta mikä muutos! Huone oli kuin uusi. Seinillä oli uudet paperit, ja ikkuna oli varustettu saranoin, niin että sitä voitiin mielin määrin avata. Mutta mikä ihmeellisempää; vuoteissa ei ollut enää eläviä. Einon riisuutuessa hypäsi vain pieni kirppu hänen omasta paidastaan; sen hän oli varmaankin saanut Vahti-koiralta, jota hän juuri vähän aikaa sitten oli siliteltyt.

Pian olivat nyt kaikki levolla. Ja makeata oli uni puhtaissa oloissa, kun eivät mitkään syöpäläiset kiusanneet.

Poikien aamulla herättyä kysyi Mikko vierailtaan: »No, oliko nyt parempi nukkua?» — »Oli tietenkin, oli oikein mainio!» vastasi Maunu, joka vähän ajan päästä vielä lisäsi: »En minä voi ollenkaan käsittää, miten te saatatte nukkua, kun eläviä ryömii pitkin pintaa! Onhan se niin ilkeätä ja siivotonta. Ja terveysopissa sanotaan, että ne voivat kuljettaa kaikenlaisia tautejakin mukanaan tartuttaen niitä ihmiseen.»

Mikko oli vähän hämillään, mutta pani huomautuksen mieleen. Eikä Mikon ja Niilon kamari tästä lähtien enää koskaan päässyt muodostumaan sellaiseksi »eläintarhaksi», jollaisena se oli ollut Maunun ja Einon tullessa Särkilahdelle.

Kukkasen syys.

Sanoi kukka koiuun alla,
puheli punateräinen:
„Tule tänne, paimenpoika,
lähene, lehonkäviä,
ennen päivän päättymistä,
yöhyen ghyttämistä,

etten kaatuisi kulohon,
kaneruihin katkeaisi.
Vilu jo vierehen tulevi,
paha pakkane efehen
minun vienon viiltäjäksi,

kauniin kadottajaksi.
Muut jo kuolivat kedolta,
nujertuivat nurmikolta,
jäin minä ainoa jällelle
kukan lapsi loistamahan,

päiväsilmä siintämähän.”
„Tule, paimen tuftuseni,
liiku laulusi keralla,
että häipyisin hymyhyyn,
unelmihin uinahtaisin.”

Aapo Pärnänen.

Tulta hakemassa.

Venäläinen satunäyte, kuviksi luonut R. Koivu.

Elipä kerran rikas ruhtinas, ja hänellä oli tytär, kaunis ja hyvä. Ruhtinas oli leski. Senvuoksi hän otti itselleen uuden puolison. Tällä oli myöskin tytär, joka oli häijy kuten äitinsäkin, ja nämä molemmat vihasivat ruhtinaantytärtä minkä taisivat.

Matkustipa ruhtinas kerran naapurivaltakuntaan ja jätti tyttärensä kotiin äitipuolen huostaan. Tämä oitis riisti tytöltä korean puvun, puki hänet huonosti ja lähetti palvelijoihin joukkoon keittiöön. Mutta tyttö ei nurkunut, oli iloinen kuin lintunen ja teki kaikki, mitä käskettiin. Se suututti äitipuolta ja hänen tyttärtään. He päättivät tuhota tytön.

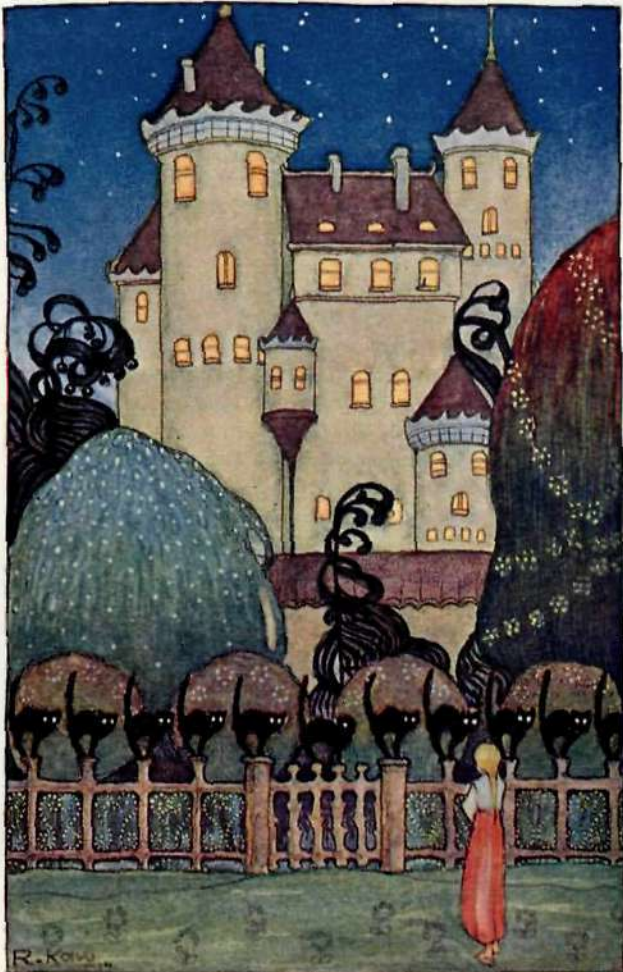
Suuren synkän metsän keskellä oli noidan linna. Noita oli julma, söi ihmisiä, missä vain tapasi, eikä linnaa uskaltanut kukaan lähestyä. Sinne he päättivät tytön lähettää. Kun ilta joutui, kutsuivat he tytön saliin, sukkaa kutomaan. Äkkiä kynttilä sammui. Äitipuoli sen sammutti tytön huomaamatta ja rupesi sitte voivottelemaan, että mistä tulta saataisiin, kun talosta tulitikut sattuivat loppumaan.

»Minä, äitiseni, en tulta tarvitsekaan», sanoi äitipuolen oma tytär, »sukkapuikkoni valaisevat aivan tarpeeksi. Mutta jos itse tulta tarvitset, niin voitahan lähettää tuon tytön tuosta noidan linnalle tulen hakuun.

Äitipuoli käski tytön lähteä. Eivät siinä auttaneet itkut eikä rukoukset. Lähteä täytyi. Kovasti tyttörukkaa peloitti. Yö oli pimeä ja metsä synkkä. Mutta äitipuoli ja hänen tyttärensä olivat mielissään. Nythän he saivat toivonsa toteutetuksi, sillä varmaan ei tyttö enää palajaisi.

Kauan kulki tyttö, ja metsää yhä riitti. Yht'äkkiä alkoi kuulua puidenlatvojen yläpuolelta kovaa kohinaa, ja kun tyttö katsahti sinne, näki hän jättiläiskokaisen ratsastajan kiitävän halki ilman ja häviävän. Samassa alkoi puiden välistä tuikkia valoa. Tyttö kulki valoa kohti ja saapui komean linnan luo. Linnaa ympäröi rauta-aita ja aidan päällä juoksenteli sysimustia, sähiseviä kissoja, joitten silmät liekehtivät kuin kekäleet.

(Jatk. 2 lehden takana.)

Myrskyssä ja pilvessä.

Matkakuvaus Jäämeren rannikolta.

Joulupukille kirj. Lauri Hannikainen.

Jäämereen pistää *Tenovuonon* ja *Varanginvuonon* välissä autio vähäntunnettu *Varjagin-* eli *Varanginniemi*, Euroopan ehkä vähimmin tunnetuita nurkkakuntia. Sen ääretön kolkkaus ja yksinäinen synkkyys pelottaa jo mereltä katsoenkin niin ett'ei kukaan — lukuunottamatta ehkä jotakin porolaumaansa seuraavaa lappalaista — koskaan tule edes ajatelleeksikaan pistäytyä ranta-äyriäitä pitemmällä katsomassa Varjaginniemen tuhansia neliökilometrejä laajaa, elotonta tunturiylänköä. *Mutta juuri se kiihotti aivan erikoisesti meidän tutkimishaluamme ja uteliaisuuttamme.*

Pilvisuudessa Lökövikjoen latvoilla.

Senvuoksi päätimmekin, kierretyämme jo pari kuukautta Lappia ja Jäämeren rannikoita, nyt lähteä taivaltamaan Varjaginniemen poikki, sen leveimmältä kohdalta.

Jätimme laivan *Berlevaagissa*, Varjaginniemen pohjoisimmassa kalastajakylässä. Siellä asuimme pari päivää ystävällisen suomalaisen kalastajan, Kustaa Kyrön luona, joka lämpimässä pirtissään tarjosi meille suojan, niin hyvin myrskyltä ja sateelta, kuin myöskin pahansuovilta norjalaisilta jotka pitivät meitä — tai ainakin olivat pitävinään — ties minkälaisina vaarallisina kulkureina, meitä kolme suomalaista luonnontutkijaa, raskauttaen siten mieltämme ja yhä vaikeuttaen, usein muutenkin vaikeata oloamme.

Eräänä yönä, kun myrsky hiukan oli asettumaan päin ja kylän asukkaat näyttivät väsyneen parveilemaan asuntomme ympärillä, hävisimme Berlevaagista isäntämme saattamana pienen *Lökövikjoen* laaksoon ja läksimme sitä myöten nousemaan Varjaginniemen sisäisiä ylänkömaita kohti, kadoten pian suojelevan sumun peittoon, jota Jäämereltä oli alkanut sankasti ajautua. Tunsimme itsemme taas niin vapaiksi ja onnellisiksi, päästessämme luonnon yksinäiseen rauhaan, pois ynsästä ihmismaailmasta.

Vaivaloisen kulun jälkeen mainitun joen jylhässä rotkolaaksossa, pääsimme vihdoin joen lähteillä leviävän ikuisen lumitasangon reunustalle, johon päätimme pystyttää teltan ja pysähtyä odottelemaan sumun hälvenemistä, kun nyt ei enää saattanut eroittaa kymmentäkään askelta eteensä ja *ilmakin tuntui pimenemistään pimenevän, vaikka juuri* alkoi olla keskipäivän aika. Myrskystä ja sateesta huolimatta, emme malttaneet olla hiukan tarkastelematta elokuista outoa lumikenttää, joka veripunaisena häipyi sumuun; punaisen värin antoi näet lumelle siinä runsaasti kasvava punalumi-levä. Pian olimme kuitenkin pakoitettut vetäytymään telt-

taan, rankkasateen ahdistamana. Telttamme oli niin pieni, että siinä juuri ja juuri oli tilaa meille kolmelle miehelle makuupaikoiksi. Siitä alkoi synkkä olo. Myrsky repi telttamme niin, että vain vierittämällä suuria kiviä liepeille, saimme sen pysymään paikoillaan. Aina kovimpien puuskien sitä tempoessa, tuntui siltä kuin olisi ollut yläilmoihin lähtö edessä aivan armotta ja seinät pitivät kauhistuttavaa pauketta tuulen niitä pieksiessä. Sumu tiheni niin, että *pienestä harsoikkunasta katsellessa ulos, ei selvästi nähty metrinkään päähän.* Vähitellen tunkeutui telttammekin täyteen sumua, sumua niin kiinteätä ja paksua, että se kasteli meidätkin, teltan sisustan ja tavaramme aivan märäksi. Olo paheni yhä, kun vielä vuorokausmäärät rankkasateessa lionnut telttamme alkoi vuotaa, niin että teltan pohjalle kertyi vesilammikoita ja lämpö määrä painui lähelle 0°:tta. Nukkuakin voimme enää vain noin 10 tai 15 minuuttia kerrallaan; sitten oli aina ryhdyttävä paininheittoon, saadakseen jälleen silmänräpäyksen nukutuksi. Lopulta, kun vesi telttassa yhä lisääntyi, kävi olo niin sietämättömäksi, että meidän täytyi kömpiä ulos ja juosta teltan ympäri lämpimiksemme rankkasateessa ja myrskyssä, joka nyt oli yltenyt niin kovaksi, että sen hurjimpien puuskien aikana oli varsin vaikea pysyä pystyssä, vaikka heittäydymmekin aivan *kallemalle sitä vastaan.* Kerran kun sumu puoleksi tunniksi hiukan harveni, kiiruhdimme heti läheisestä jokilaaksosta etsimään jotakin polttoainetta, vaivaiskoivunvarpaa tai muuta semmoista saadaksemme edes pikku tulen johonkin kivenkoloon, mutta turhaan. Me löysimme ainoastaan jäkälää ja hiukan sianmustikan varsia, mutta nekin kaikki niin hyllyvän märkää, että kaikki toivo tulen saamisesta raukeni tyhjiin. Vihdoin pakoitti kylmä meidät lähtemään liikkeelle. Suuntasimme kompassin mukaan suoraan niemiin sisäosia kohti, niin uhkarohkeata kuin se olikin, kun

Sumun hälöettyä joki-„kurun“ nousuunsa.

sumun tähden tuskin saattoi nähdä jalkoihinsa ja rautapitoiset vuorilajit maaperässä vielä lisäksi häiritsivät silloin tällöin kompassinkin oikeinnäyttämistä. Me poikkesimme hiukan alkuperäisestä pohjois-eteläsuunnastamme, kävelen hiukan kaakkoa kohti päästäksemme pikemmin Risfjordinjoen laaksoon, josta toivoimme löytävämme jotakin polttoainetta. Matka kävi hyvin hitaasti, kun maa kohosi kohoamistaan muuttuen vähitellen korkeaksi *Kirkehaugenin* ylängöksi ja maan pinta oli kaikkialla teräväsräimäisenä kivilouhikkona, jossa jokainen kivi astuessa pyörähti alla, niin että oli kovin vaikea pysyä pystyssä, varsinkin kun vielä myrsky oli kiihtynyt aivan äärimmilleen. Tuuli tosin puhalsi hyväksi onneksi suoraan selän takaa, mutta se ulvoi kaameasti korvissa ja pieksi sumupuuron suoraan vaatteitten läpi ihoon, jota myöten se yhtenä valui vetenä alas niin että vähänpästä piti istahtaa tyhjentämään pieksuja vedestä, ja vääntämään kuiviksi sukanvirkaa toimittavat säkinpalaset. Matkan teki vielä hitaammaksi se, ett'ei kompassista katsottaessa voinut ottaa edestäpäin minkäänlaista merkkiä, kun vaivoin näki pieksunkärkeä pitemmälle, ja senvuoksi piti joka askeleella tarkastaa kompassista oliko »kurssi» oikea.

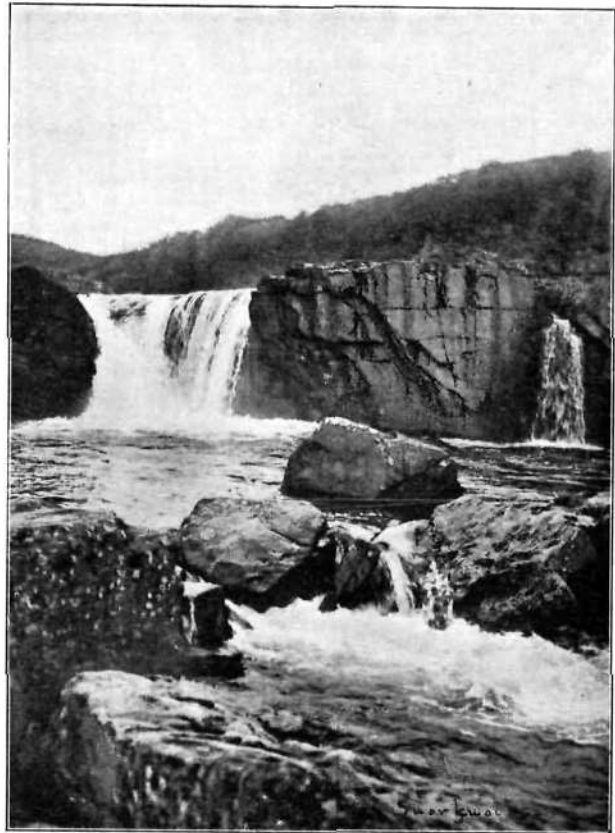
Maa tuntui vähitellen rupeavan alenemaan ja alenikin alenemistaan parin tunnin ajan. Sumu hälveni huomattavasti, myrskyn voima tuntui heikkenevän, ja etemme aukeni harmaa jylhä laakso, jonka pohjassa virtasi pieni joki. Hurraten tervehdimme jokea ja vielä riemukkaammin hurraten joessa olevaa, pientä pensaikkaa kasvavaa, suvantosaarta. Sumu loppui kokonaan laskeutuessamme rinnettä alemmaksi. Silloin vasta huomasimme, että »sumupuuro» — niinkuin sitä nimitimme — jossa olimme vaeltaneet, ei ollutkaan mitään tavallista sumua. Me olimme kulkeneet paksussa, myrskyn maata pitkin kiidättämässä sadepilvessä; maanpinta näet oli noin 400 metrin korkeudessa yli merenpinnan, siis jo pilvien liikuntapiirissä.

Etsimme rinteellä tuulensuojaisen pikku rotkon, jonka tasaisella pohjalla kasvoi hentoa nurmikkoa.

Siihen jäi Puomi pitkäkseen sairaana ja eniten kylmästä kärsineenä. Sill'aikaa me toiset, Inarin-Jussi ja minä kahlasimme joen poikki suvantosaareen ja toimme leiripaikkaamme aika kantamukset vanhoja kuivuneita raita- ja koivupökkyröitä, muutamia reidenvahvuisiakin. Haloimme ne kirveellä, saaden siten sisästä kuivia lastujakin sytykkeiksi, teimme suuren nuotion, levitimme vaatteet kuivamaan ja nukuimme pian tulen suloiseen loisteeseen nauttien niin sanomattomasti lämpimästä, värjötettyämme vuorokausmäärin kylmässä läpimärkinä. Nukuimme siinä päiväkauden, vai lieneekö mennyt yökin samaan lukuun, sitä

Kivikko-ylängöllä.

Bergebyn-koski Urangivuonon rannalla.

emme tulleet tarkanneeksi, kun yö ja päivä olivat vielä aivan yhtä valoisia, vaikka olikin jo elokuu alkanut, eikä tullut kelloakaan silmäilyksi — mitäpä siitä siellä olisi ollut hyötyäkään! Lämpimässä maistoi uni ihanalta ja silloin tällöin vain joku aina vuorollaan heräsi lisäämään tulta tai sitä kohentelemaan.

Viimein kuitenkin heräsimme lopullisesti kaikki ja nälkä oli sanoin kuvaamaton. Söimme vankan aterian ja joimme sen päälle kahvia, sitten vielä teetä ja lopuksi vielä kaakaotakin. Meidän oli niin hyvä olla tyynessä ja lämpimässä. Myrsky ulvoi ylhäällä tunturi-ylängöllä ja ääretön, loppumaton pilvivaippa liukui hurjalla nopeudella pitkin sen rosoista pintaa. Sinne ei tehnyt mieli lähteä! Me jäimme joksikin aikaa oleskelemaan rauhaisaan laaksoomme, siellä sään muuttumista odotellessa tutkiskellen ympäristön luontoa ja sen monia omituisuuksia.

Vihdoin alkoi ilma selvetä. Taivaalle ilmestyi jo muutamia sinisiä päiviä, ne suurenivat ja viimein tuli näkyviin kauvankaivattu aurinkokin. Nostimme taakat selkään taas ja ilomielin läksimme etelää kohti, nousten ensin jokivartta ja sitten sen erästä pientä, suoraan etelästä virtaavaa sivujokea lähteille, ylämpään »kuruun» asti. Jouduimme korkeille tunturiylängöille, joiden kolkon rajattomuuden nyt saimme nähdä täydessä voimassaan. Silmänkantamattomiin vain rajatonta kivilouhikkoa ja taas kivilouhikkoa, kunnes pääsimme niemimaan keskustan suurille, viehättävän yksinäisille järville. Siellä alkoi näkyä jo hiukan kasvullisuuttakin, sammalta ja ruohoja. Risfjordinjoelta lähdettyä emme koko pitkällä matkallamme olleet nähneet muuta kasvia kuin jossakin kiven kylässä keltaista ja mustaa rupijäkäläästä. *Täygiäyrin* (=Jousijärven) päässä pysähdyimme ja jatkoimme sitten matkaa monta peninkulmaa pitkien jäkälä- ja ruohokenttien yli ja koitimme pitääkin hyvää vauhtia

(Jatko kahden lehden takana.)

Tyttöä kauhistutti. Hän arvasi tulleen noidan linnalle. »Astu sisään, tyttö», kuului äkkiä jostain linnan pihalta, eivät kissat sinulle mitään tee».

Tyttö muisti asiansa ja avasi rohkeasti portin. Kissa, joka portilla seiso, hyppäsi sähisten syrjään. Tyttö näki edessään leveän, hiekoitetun käytävän, joka johti rakennuksen portaille. Siellä seiso vanha akka komeassa puvussa uuniluuta kädessä. Akka sanoi tietävänsä tytön asian ja lupasi antaa tulta, jos tyttö palvelisi häntä pari päivää. Tyttö suostui. Akka vei hänet kammioon. Siellä nurkassa oli suuri jyväsäkki, jossa oli sekaisin kauroja ja rukiita. Tytön tuli seuraavan päivän kuluessa eroittaa rukiinjyvät kauroista, ja jollei hän iltaan saisi kaikkea valmiiksi, söisi akka hänet.

Tyttö tuli toivottomaksi, sillä viikossakaan hän ei ehtisi sitä tehdä. Hän heittäytyi itkien laattialle. Silloin kosketti häntä joku kevyesti olkapäähän, ja kun hän vilkasi ympärilleen, huomasi hän äitivainajansa seisovan vierellään.

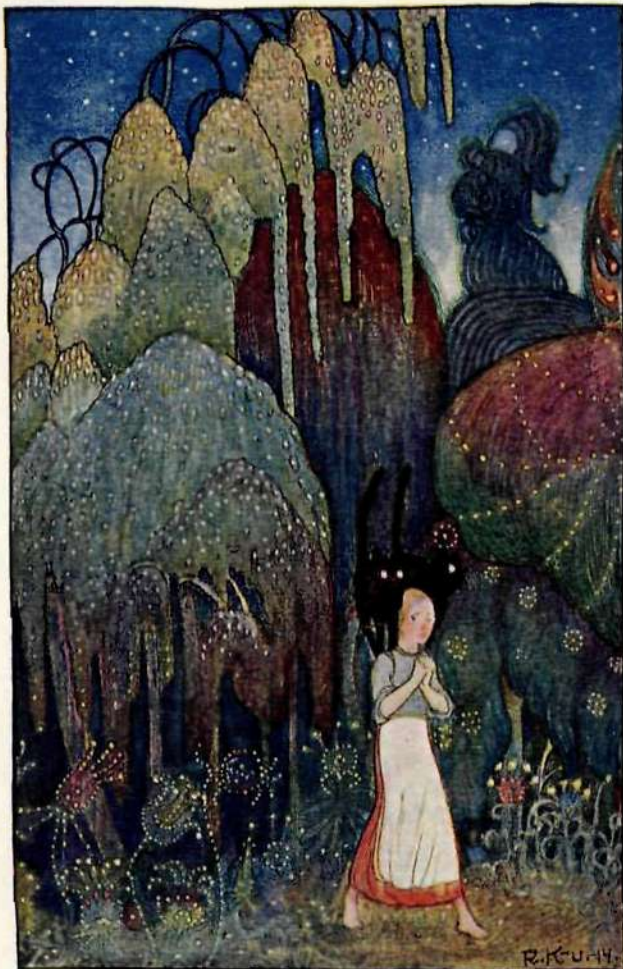
»Älä itke tyttöseni», sanoi äitivainaja, »minä autan sinua». Hän levitti kätensä tytön yli siunatakseen häntä ja katosi. Tytön tuli hyvä olla. Hän tiesi, että äiti pitäisi sanansa. Hän katseli hetkisen tähtitaivasta, mihin äiti hävisi ja rupesi sitte levollisena nukkumaan. Kun hän aamulla heräsi, hyppäsi hän heti jyväsäkin luo, alkaakseen työnsä, mutta hämmästyti suuresti, kun huomasi, että jyvät olivatkin jo erotetut. Samassa muisti hän äitivainajan lupauksen ja käsitti kaikki. Äiti siis oli hänen puolestaan tehnyt työn. Tyttö läksi hakemaan noita-akkaa, mutta ei löytänyt häntä mistään. Linna oli aivan autio. Illan suussa alkoi kuulua jyrä metsästä, ja tyttö näki ikkunasta, kuinka noita-akka palasi kotiin, ratsastaen uuniluudalla.

»Onko kaikki valmista?» kysyi akka.

»On, mummoseni», tyttö vastasi. Noita ei uskonut, pyöriä kammioon ja tarkasteli työtä.

»Hyvä on», hän sanoi ja heilautti taikasauvaansa huutaen: »Hei, palvelijani uskollinen, vie jyvät myllyyn!» Heti ilmentyi kaksi kättä, jotka sieppasivat säkin ja lennättivät sen pois.

Sitte akka käski tytön hakea ruokaa kaapeista ja kattaa pöydän. Kaapit olivat herkuja täynnä. Tyttö kattoi pöydän ja jäi katselemaan noidan syömistä. Paljon noita söikin, puoleksakin jo olisi tarpeeksi ollut.

»Mitä siinä seista tollotat!» tiuskasi akka. »Puhu jotain! Vai oletko kielesi kadottanut? Mutta muistakin, ettet liikoja kysele, sillä jos paljon tietää tahdot, niin äkkiä vanhenet.»

Tyttö kysyi, kuka se ratsastaja oli, jonka hän oli metsässä nähnyt ilmassa kiitävän. Akka selitti, että se oli hänen uskollinen palvelijansa. Nyt tyttö käsitti, kuka jyväsäkin näkyvistä lennätti, mutta ei puhunut mitään.

»No, etkö enempää kysy?» noita sanoi.

»Itsehän sanoit, mummoseni, että jos liikoja utelen, niin pian vanhenen», sanoi tyttö.

»Oletpa viisas, kun et kysele, mitä linnassa näit. En siedä, että taloni asioita lennätellään pitkin kylää, ja uteliaat syön armotta suuhuni. Mutta sanoppas, kuka sinua auttoi työssä, sillä yksin et mitenkään ole voinut ehtiä sitä suorittaa.»

»Minua auttoi äidinsiunaus», vastasi tyttö.

»Vai niin, vai olet sinä siunattu tyttö», kiljasi akka. »Suoriudu sitten tiehesi täältä, en siedä siunatuita!» Ja akka tarttui tyttöä käsipuoleen ja lennätti hänet ulos linnasta.

Sitte hän otti aidalta kaksi sähkösilmäistä kissaa, istutti ne tytön kummallekin olalle ja sanoi:

»Vie kissat äitipuolellesi tuliaisiksi, niitten silmistä hän saa tulta tarpeekseen.»

Tyttö pelkäsi kissoja. Ne sähkösivat ilkeästi ja niitten silmät leimusivat kuin tulisoihdut.

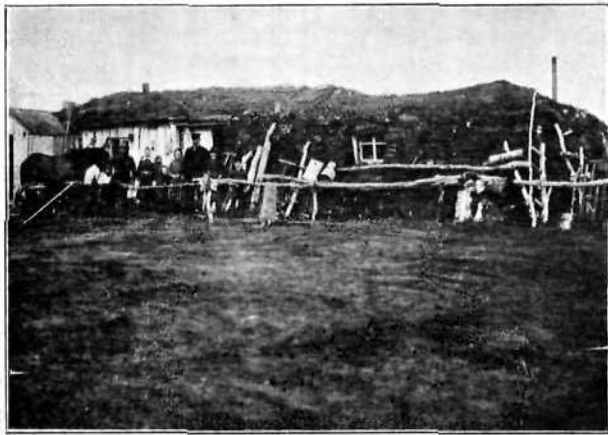
Kiiireesti hän läksi astumaan kotia kohti, ja kissat valaisivat silmillään tietä. Ennen aamun koittoa hän saapui kotiin, isänsä linnalle. Kovin äitipuoli tyttäreineen ihmetteli, kun tyttö elävänä palasi.

»Nämä, äitirouva, käski noita antaa sinulle, niitten silmistä saat tulta tarpeeksi», sanoi tyttö ja nosti varovasti sähkösivat kissat laattialle. Mutta nepä hyppäsivätkin heti äitipuolen ja hänen tyttärensä niskaan ja raapivat heitä pahanpäiväisesti. He pakenivat kirkuen huoneesta toiseen ja viimein ulos linnasta metsään kissojen heitä yhä raapiessa.

Sattuipa samassa ruhtinaskin tulemaan kotiin ja saatuaan tietää äitipuolen ja tämän tyttären julmuuden, päätti jättää heidät omiin hoteisiinsa. Eivätkä he enää metsästä palanneetkaan, kissat heidät luultavasti ohjasivat noidan linnalle ja noita kyllä piti heistä huolen.

Mutta kissat palasivat takaisin ruhtinaantytären luo, eikä tyttö niitä enää pelännyt vaan hyvänä niitä piti.

Pekka Tikkanen talo.

päästäksemme niin pian kuin mahdollista Varanginvuonon asutuille rantasille, kun meiltä nyt jo oli loppunut ruokakin. Pahat säät olivat tehneet oleskelumme autiolla niemimaalla pitemmäksi, kuin mitä edeltäpäin olimme laskeneet, ja senvuoksi alkoi nälkä tulla seuralaiskessemme. Ajattelimme jo ampua jonkun poronkin, jäkälämailla ajelehtivista suurista porolaumoista, mutta kun Risfjordinjoelta mukaanottamamme polttopuut jo olivat käyneet niin vähiksi, että tuskin olisimme saaneet sitä paistetuksi, niin jätimme senkin tekemättä. Olisimme luonnollisesti suorittaneet porosta maksun asianomaisille, päästyämme ihmisten ilmoille jälleen.

Maa kohosi taas, jäkälämaat loppuivat ja nyt vasta alkoi matkan pahimminkuljettava maapalanen. Vähän väliä sai nousta korkeita, vyöryvärinteisiä tuntureita ja laskeutua syviin rotkoihin, noustakseen jälleen taas vaikeapäisyisen tunturin yli. Myrskykin yltyi taas kiihtyen aivan hirvittäväksi ja me jouduimme samallaiseen pilvisumuun, kuin missä olimme olleet ennen Risfjordinjoelle tuloa. Emme senvuoksi voineet edes kiertää pahimpia paikkoja, vaan täytyi kompassi kädessä kulkea suoraan yli kaikkien esteiden, kuten sopulit. Eräässä rotkossa, josta ihmeeksemme löysimme puolikypsää muuraimia, levähdimme hiukan ja keitimme marjoista viimeisillä polttopuillamme puuroa, jonka mausteeksi löytyi vielä muuten tyhjistä eväslaukusta puolen nyrkin kokoinen sokerikimpale. Aterian virkistämänä läksimme taas reippaasti etelää kohti, vaikka lähes kahden vuorokauden yhtämittainen nukkumatta ja syömättä käveleminen olikin vienyt voimat jo aika vähäisiksi.

Äänettömänä ja alakuloisena siirtyi pieni matkueemme etelää kohti. Pitkä yksinäisyys ja luonnon loppumaton elottomuus vaikutti omituisen painostavasti. Päiväkauteen lausuimme tuskin sanaa toinen toisellemme astellen vain tylsästi etelää kohti. Kompassiakkin oli kovin vaikea ja väsyttävä pitää niin, että siihen olisi joka askeleella nähnyt; täytyi sitä kannattava käsi tukea hartian ympäri kääriytyllä nuoralla.

Vihdoin ja viimein alkoivat maat loivasti laskeutua. Me jouduimme pois pilvisumun piiristä, ja eteemme avautui pitkä suo, jonka takana taivaanrannalla tuli näkyviin kapea vesiviiru.

— Varanginvuono! huudahdimme yhteen ääneen, riemastuneina.

Pidimme pienen lepo hetken ja valokuvailimme niiltä tienoin alkavaa koivun kasvurajaa. Omituisia puolen metrin korkuisia käppyröitä olivat siinä, nähtävästi jo varsin vanhat koivut ja niiden lehdet paksuja ja kankeita, kuin rautapellistä tehtyjä. Kuudessa tunnissa kahlasimme suon yli, joka oli tiheän koivu- ja pajupensaikon täyttämää. Koivut kävivät korkeammiksi, ja alkoivat jo tehdä pikku metsän vaikutuksen. Löysimme pienen polunkin viimein, se muuttui vähitellen metsätieksi. Riensimme kuin uudistunein voimin sitä pitkin, pistimme jo lauluksikin ja ennenkuin aavistimme tulimme Varanginvuonon pohjoisrantaa pitkin kulkevalle maantielle, Naessebyn kylän kohdalla, ainoastaan pari kilometriä länteen siitä paikasta, minkä olimme Berlevaagista lähettäessä laskeneet matkamme loppukohtaksi.

Vasemmalta tuli pian näkyviin kaunis koski ja sen äärellä sievä Bergebyyn kylä, johon päätimme pysähtyä toistaiseksi, se kun näytti mielestämme Naessebytä hauskemmalta.

Saimme asunnoksemme hauskan lappalaistalon, jonka väki osasi suomeakin aika hyvin. Varanginvuonon ranta-asutus kun on pääasiallisesti suomalaista, muodostunut varsinkin Oulun ja Kuopion lääneistä Jäämerelle kalastajiksi siirtyneistä.

Maistuipa ruoka hyvältä, kun emme 52 tuntiin — siis yli kahteen vuorokauteen — olleet syöneet muuta kuin vähäisen marjakeitoksen. Ja yhtä hyvältä maistoi unikin kun saman ajan olimme aivan nukkumattakin taivaltaneet. Ihanaa oli kallistua pitkäksään pehmeille porontaljoille, lämpimässä pirtissä.

Nukuttuamme vankan vuorokauden, aloimme tiedustella lähimpiä suomalaistaloja.

— Tuossahan se asuu Pekka Tikkanen aivan sillankorvassa joen rannalla, selitti emäntämme.

Sinne läksimme astelemaan niin vilkkaasti kun kangistuneet ja kipeät jäsenet vain sallivat. Jouduimme pian turpeista rakennetulle tuvalle, jonka toista päätä oli hiukan laudoilla vuorattu. Avasimme oven.

— Terveisiä Suomesta ja Ruijan rannoilta pitkiltä.

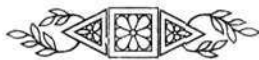
— Kah, Suomenko ootta poikia, terve vaan, käykääpä peremmälle, tervehti turvetuvasta vanha ukko vastaan ja pian koko väki kertyi siihen ympärillemme kuulumisia kyselymään ja tarinoimaan. Hauskasti siinä vierähti hetki Jäämeren suomalaisten elämänkohtaloita kuunnellessa ja meidän taas Suomen tapahtumia kertoillessa, kahvipannun äärellä.

— Kaipa Suomen pojille saunakin maistuu, moisen matkan jälkeen, virkkoi ukko Pekka kotvan tarinoitua.

— Saunako, onko teillä saunakin täällä, sepä ihanaa! riemuitsimme vastaukseksi.

— Tietysti suomalaisella aina sauna on, niin täällä kuin muuallakin. Turpeista meidän on kyllä rakennettu, mutta löylyssä ei vikaa ole, puheli ukko.

Eipä mielestä koskaan mene ilta Pekka Tikkanen turvesaunassa Jäämeren rannalla. Löylyn suloisessa hyväilyssä makailtiin siellä tuntimäärin, muistellen Varjaginniemen vaivaloisen matkan monia mutkia ja vaikeuksia, matkapalasen, joka jälkeensä ajatellen kuitenkin tuntuu koko Lapin ja Jäämeren elämämme hauskimilta muistoilta.

Kirj. K. Merikoski, kuvittanut H. Holm-Rissanen.

Oli jouluaattoilta, ja joulu-ukko oli juuri käynyt lahjoitensa. Lasten ilo oli rajaton, kun he aukoivat joulu-ukon jättämiä käärejä ja ottivat niistä esiin lahjan toisensa perästä. Ja pian oli leikki täydessä käynnissä. Hymysuin katselivat vanhemmat lastensa iloa.

Onnellisin kaikista oli 13-vuotias Olavi, joka oli saanut jo kauan toivomansa salonkikiväärin. Kun joulu-ukko oli ojentanut hänelle pitkän, raskaan käärön, oli hän ollut niin jännitetty, että sormet vavahtelivat, kun hän nopeasti sitä aukoi.

Ja siinä se nyt oli. Niin kiiltävänä ja kauniina, että ihan välkkyi. Olavi käänteli ja katseli sitä, tähtäili, koetteli liipainta ja ihaili piipun hienoja kierteitä.

— Kun vain tulisi pian kesä! huudahti hän.

— Mitä sitte, pikku mies? kysäsi isä hymysuin.

— Silloin minä olen joka päivä metsässä pyssyineni, vastasi Olavi säteilevin silmin.

Isä tuli hyvin vakavaksi. Hän näytti muistelevan jotakin kauan sitten tapahtunutta ja tuskallinen varjo levisi hänen kasvoiltaan.

— Tulehan tänne Olavi, sanoi hän hetken päästä. Kerro sinulle jotakin.

Olavi ryntäsi isän luo, ja kaikki muutkin lapset kerääntyivät hänen ympärillensä.

— Mikä sinun kertomuksesi nimi on? kysyi Olavi.

Isä mietti hetkisen. — Olkoon sen nimi vaikka »Katkennut sävel», sanoi hän toisena.

Kaikkien katseet kääntyivät isään, joka kertoi:

Kauneimmalle paikalle metsässä, valkean, lehtevän koi-vun oksalle oli peippopari rakentanut itsellensä oman pienen, lämpimän pesän. Emo oli sinne muninut 4 pientä ihmeen kaunista munaa ja alkanut niitä hautoa. »Hauda nyt sinä, rakkaani», oli sen puoliso silloin sanonut, »minä tässä oksalla istun ja laulan, ettei sinulle tule ikävä. Ja minulla onkin niin sydän onnea täynnä, että nyt minä laulankin ne kaikkein kauneimmat laulunni. Kuinka onkaan suloista, kun me pian saamme omat, pienet pojat. Voi kun saisi pian ne nähdä. Minä sitten heitä kaikkia hoidan ja syöttelen.»

Ja sitten oli se peippoisa pyrähtänyt lähimmälle oksalle, istahtanut siihen ja virittänyt sävelen, niin suloisen, että emonkin sydän siellä pesässä onnesta paisui. Riemukkaana ja täyteläisenä kaikui sävel läpi suuren, kauniin metsän.

Naapuripeippokin piipahti ylös pesästensä ja katseli hymyillen onnellista laulajaa. Se ymmärsi niin hyvin peippoisan onnen ja riemun. Olihan se itse juuri saanut puolisonsa kanssa pesänsä valmiiksi. Se yhtyi lauluun. Kauempana koivikossa yhtyi siihen toinen, kolmas, neljäs... Koko metsä oli sävelä ja riemua täynnä.

Mutta samassa välähtää läheisen petäjän takaa kuin salama olisi iskenyt. Kuuluu voimakas ääni, joka ei ole metsän ääniä. Pelästyen vaikenevat pienet laulajat. Peippoisanakin sävel katkeaa kaikkein kauneimmassa kohdassaan. Pientä sydäntä kouristaa niin, että se melkein lakkaa sykkimästä. Mikähän se niin päätä pyörryttää, että pienet jalat eivät tahdo oksalla kestää...

Mutta petäjän takaa syöksähtää esille ihmislapsi, koulu-poika, kädessä savuava salonkikivääri. Seisoo hetken hämmentyneenä. Enkö minä tällä kerralla osannutkaan, koskei peippo pudonnut? Mutta miksei se lennä pois? Miksi se yhä vaan oksalla istuu? Peippo ehti vielä nähdä hänet. Sitten sammuu sen pienten silmiin kirkkaus, ja lintu putoaa pehmeälle sammalikolle. Ampuja astuu sen luokse ja ottaa sen kateensa. Pikku peipolta on nokka ammuttu pois.

Laulajan kieli katkesi kesken laulun. Vielä nostaa pieni laulaja heikosti toista siipeä. Sitten on sen kärsimys lopussa.

Tuntui kuin metsä äkkiä olisi käynyt aivan äänettömäksi, kuin lintujen laulu olisi aivan lakannut. Tuntui kuin jokaiselta oksalta olisi monta pientä kauhastunutta silmää ollut tähdättynä sinnepäin, missä kuollut laulaja nukkui. Ampuja pudottaa kädestänsä linnun ja pakenee metsästä. Tuntuu kuin joku ajaisi häntä takaa.

Kuinkahan se minun rakkaani niin pian laulunsa lopetti, ja mikähän se oli se kumma ääni, joka ihan vapisutti? ajatteli peippoemo hautoessaan. Ja sen sydäntä alkoi ahdistaa niin kumma tuskantunne, ettei se voinut enää pesässään pysyä, vaan hyppäsi ulos ja katseli hätäntyneenä ympärilleen.

— Oletteko nähneet minun rakkaintani? kyseli se naapuripeipoilta.

Mutta syvä murhe näkyi näiden kasvoilla. Pelokkaina ja äänettöminä ne värjöttivät oksan suojassa. Eivätkä ne voineet mitään vastata.

— Voi, voi, ettekö te ole nähneet minun rakkaintani? piipitti peippoemo edelleen hypellen suurimmassa tuskassa oksalta oksalle.

Mutta naapuripeipot vain katsoivat murheissaan puunjuurelle, jossa peippovainaja makasi. Silloin peippoemo huomasi. Se lauloi matalan, valittavan sävelen ja hyppäsi alemmaksi toiseen puuhun.

Koko päivän se siinä istui ja piipitti silloin tällöin kuin sairas. Katsoi alas sammalmättäälle, ja sydämessä oli epä-määräinen, ahdistava tuskantunne. Koko pitkänä päivänä ei se syönyt mitään. Illan tullen se viimein lensi pesäänsä. Mutta kun se sinne saapui, olivat pienet munat jo aivan kylmenneet. Ne olivat liian kauan saaneet olla emon ruumiinlämpöä vailla. Hetkisen koetti peippoemo asettautua pesäänsä, mutta pian lensi se sieltä pois eikä koskaan enää palannut.

Ja alhaalla pehmeässä sammalikossa nukkui yhä se, joka niin kauniisti oli uneksinut onnesta ja riemusta ja jonka sävel oli katkennut kesken. —

Syvä hiljaisuus vallitsi, kun isä lopetti kertomuksensa.

— Sinäkö se olit, isä? Sinäkö ammuut pikku peipon? kysyi Olavi hiljaa.

— Minä, vastasi isä, ja hänen äänensä värähteli.

— Isä, minä en koskaan ammu pikkulintuja.

Isä ei vastannut mitään. Hän silitti hiljaa poikansa vaaleata tukkaa ja poistui huoneeseensa kostein silmin.

